

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1975 | ΑΡΙΘ. 5-6

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

XVII. Μετανοήσωμεν οὖν ἐξ ὅλης καρδίας, ἵνα μή τις ἡμῶν παραπόληται. εἰ γὰρ ἐντολὰς ἔχομεν, ἵνα καὶ τοῦτο πράσσωμεν, ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἀποσπᾶν καὶ κατηχεῖν, πόσῳ μᾶλλον ψυχὴν ἤδη γινώσκουσαν τὸν θεὸν οὐ δεῖ ἀπόλλυσθαι;²
5 συλλάβωμεν οὖν ἑαυτοῖς καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀνάγειν περὶ τὸ ἀγαθόν, ὅπως σωθῶμεν ἅπαντες καὶ ἐπιστρέψωμεν ἀλλήλους καὶ νουθετήσωμεν. 3. καὶ μὴ μόνον ἄρτι δοκῶμεν πιστεῦειν καὶ προσέχειν ἐν τῷ νουθετεῖσθαι ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἰς οἶκον ἀπαλλαγῶμεν, μνημο-
10 νεύωμεν τῶν τοῦ κυρίου ἐνταλμάτων καὶ μὴ ἀντιπερελκόμεθα ἀπὸ τῶν κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ πυκνότερον προσερχόμενοι πειρώμεθα προκόπτειν ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ κυρίου, ἵνα πάντες τὸ αὐτὸ φρονοῦντες συνηγμένοι ὦμεν ἐπὶ τὴν ζωὴν.

11. Τίτ. 2,12. 13. Ῥωμ. 12,16. Πρβλ. Φιλιπ. 2,2.

2. Ἰνα: λ. I. πράσσωμεν Σ: πράσσομεν I | 9. εἰς οἶκον ἀπαλλαγῶμεν: domum dimissi fuerimus et cessaverimus ab omnibus Σ | 12. προσερχόμενοι I: προσευχόμενοι Σ.

XVII. Ἡ περὶ μετανοίας παραίνεσις τοῦ ρήτορος συνεχίζεται. "Ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι ὁ ρήτωρ ἀναγνωρίζει καὶ ἐπισημαίνει ὅτι καὶ οἱ χριστιανοὶ εἶναι ἁμαρτωλοί. 1. Εἰς τὸ «μετανοήσωμεν ἐξ ὅλης καρδίας» πρβλ. 8,2. 19,1, ἐπίσης 9,8 τῆς παρούσης Ὁμιλίας (Β' Κλήμ.). Τὸ ῥ. «παραπόλλυσθαι» ἐμφανίζεται παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει, Σφῆρες 1228: «τουτί σὺ δράσεις; παρα-

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XVII. Ἄς μετανοήσωμεν λοιπὸν μὲ ὅλην μας τὴν καρδιά, διὰ νὰ μὴ χαθῆ κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς (τοὺς χριστιανούς). Διότι, ἐὰν ἔχωμεν ἐντολὰς (ἡμεῖς οἱ ποιμένες, ἀπὸ τὸν Κύριον, τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ τὴν Ἐκκλησίαν), ἵνα πράττωμεν (συνεχῶς καὶ ἀκαταπαύστως κάθε μέσον χρησιμοποιοῦντες) καὶ τοῦτο, δηλ. νὰ ἀποσπῶμεν ἀπὸ (τὴν πλάνην) τῶν εἰδώλων (ἀπίστους καὶ εἰδωλολάτραι) καὶ νὰ κατηγῶμεν (αὐτούς, ὀδηγοῦντες εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ), πόσον μᾶλλον (ἔχομεν καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν), ὥστε (νὰ πράττωμεν τὸ πᾶν) διὰ κάθε ψυχὴν, ἣ ὅποια γνωρίζει (τὴν ἀλή-

πολεῖ βοώμενος). Ἐπαντᾷ δὲ συχνάκις εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς. Π.χ. παρὰ Λουκιανῶ, Νιγρίνος 13: «ἔδεδουκε μὴ παραπόληται με-
ταξὺ λουόμενος». Ἡ φράσις «ἐντολὰς ἔχομεν» δύναται ν' ἀναφέρηται εἰς τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν, κατὰ τὸν Ματθ. 28,19 ἢ ἢ Μᾶρκ. 16,15. Προσθήκη τοῦ ρήτορος πάντως εἶναι ἡ φράσις «ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἀποσπᾶν» καὶ «κατηχεῖν». Παρομοίαις φράσεις, ἐν εἶδει ἐντολῶν, ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἀποκρύφῳ «Κήρυγμα Πέτρου» (E. Klosterman, Kleine Texte hg. von H. Lietzmann, Nr. 3, 1933. Henneke-W. Schneemelcher, NtIA II, 58/63. Dobschütz, Das Kerygma Petri, TU 11, 1, 1893. Quispel-Grant, *Virgiliae Christianae* 1952, 31 ἐ.). «ἴνα...πράσσωμεν» ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος I εἶναι: «καὶ τοῦτο πράσσωμεν». Ἐὰν προτιμήσωμεν τὴν τελευταίαν ταύτην διατύπωσιν, τότε ὀρθὸν εἶναι νὰ θέσωμεν τὴν πρότασιν ἐντὸς παρενθέσεως, ὡς διακόπτουσαν τὴν συνέχισιν τοῦ νοήματος τῆς προηγηθείσης προτάσεως. 2. «ἐαυτοῖς» = «ἀλλήλοις». Ὁ ρήτωρ πολλάκις χρησιμοποιεῖ τὴν ἐναλλακτικὴν ἔννοιαν τῶν ἐν λόγῳ ἀντωνυμιῶν. Π.χ. κεφ. 15,5 κ.ά. Παρατηρητέα καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν φράσις: «ἐπιστρέψωμεν ἀλλήλους». — Οἱ «ἀσθενοῦντες» εἶναι μέλη τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. — «ὅπως σωθῶμεν ἅπαντες»: πρβλ. Α' Κλ.ἡμ. 2,4: «ἀγῶν ἦν ὑμῖν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὑπὲρ πάσης τῆς ἀδελφότητος, εἰς τὸ σώζεσθαι μετ' ἑλέους καὶ συνειδήσεως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ». Καὶ ὁ ρήτωρ αὐτὸ ἀκριβῶς τονίζει λέγων: «ἐπιστρέψωμεν ἀλλήλους καὶ νοουθήσωμεν». Ἄξιον ἰδιαίτερας παρατηρήσεως εἶναι τὸ ἐπισημαινόμενον ἐν τῇ παραγράφῳ 3, ὅτι δηλ. κατὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν καὶ κατὰ τὰς συνάξεις τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν Κυριακὴν ἀπα-

θειαν τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστόν), ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ χαθῆ (μένουσα ἀμετανόγη ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας); 2. Ἄς πιάσωμεν λοιπὸν ὅλοι τὸ χέρι ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου (ἄς βοηθήσωμεν λοιπὸν ὅλοι ἡνωμένοι), ἵνα καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας (τοὺς ἀδυνάτους) ὀδηγήσωμεν εἰς τὸ ἀγαθόν, (καὶ συγχρόνως) ὅπως σωθῶμεν ὅλοι καὶ (βοηθήσωμεν) ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὥστε νὰ ἐπιστρέψωμεν (νὰ μετανοήσωμεν διὰ τὰς ἀμαρτίας μας) καὶ νὰ συμβουλευόμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον (εἰς τὸ νὰ μένωμεν σταθεροὶ εἰς τὴν ἀρετὴν). 3. Καὶ νὰ μὴ νομίζωμεν ὅτι τώρα μόνον πιστεύομεν καὶ προσέχομεν εἰς ὅσα μᾶς συμβουλεύουν (καὶ μᾶς διδάσκουν) οἱ πρεσβύτεροι (εἰς τὸν Ναόν), ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ σπίτι μας, νὰ μνημονεύωμεν (ἐπαναφέροντες εἰς τὴν μνήμην μας) τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μὴ παρασυρώμεθα ἀπὸ τὰς «κοσμικὰς ἐπιθυμίας», ἀλλὰ συγχρότερον προσερχόμενοι (εἰς τὸν Ναόν) νὰ προσπαθῶμεν νὰ προκόπτωμεν (εἰς τὴν ἀρετὴν, τηροῦντες) τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ἵνα ὅλοι «τὸ αὐτὸ φρονοῦντες» (ἔχοντες τὴν αὐτὴν πίστιν καὶ ἐμμονὴν εἰς ὅσα ὁ Κύριος μᾶς ἐπι-

ραίτητον ἦτο τὸ «κῆρυγμα» ἀπὸ μέρους τῶν «πρεσβυτέρων» ἢ τοῦ ἐπισκόπου. Πρβλ. καὶ τὰ κεφ. 15,1 ἐ. καὶ 19,1. - Τῆς φράσεως: «προσέχειν ἐν τῷ νοουθετεῖσθαι ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων» ἔχομεν παράλληλον καὶ σχετικὴν τὴν φράσιν τοῦ Ἰουστίνου, Α' Ἀπολ. I,67,4: «ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νοουθεσίαν καὶ πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμῆσεως ποιεῖται».- Εἶναι ἐπίσης ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐν τῷ κεφ. XVII καὶ δὴ καὶ εἰς τὰς παραγράφους 3 καὶ 5 ἀπαντᾷ καὶ μόνον ὁ ὅρος «πρεσβύτεροι», μάλιστα ἐν πληθυντικῷ ἀριθμῷ. Πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ τῶν τελούντων τὴν θείαν λειτουργίαν ἱερέων (τῶν «πρεσβυτέρων»). Φαίνεται μᾶλλον βέβαιοι, ὅτι εἰς τούτων ἦτο καὶ ὁ ὀμιλητής. Ἀπίθανον θεωροῦμεν ὁ κῆρυξ νὰ ἦτο «διδάσκαλος» ἢ «ἀναγνώστης», τοῦθ' ὅπερ ἐὰν συνέβαινε, θὰ ὑπεδηλοῦτο κατ' ἄλλον τρόπον ἐν ταῖς σχετικαῖς φράσεσιν. «ἀντιπαρέλεσθαι»=λέξις ἀθρησκιστος, τὸ πρῶτον ἀπαντᾷσα ἐνταῦθα. «κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν»=πρβλ. Τίτ. 2,12. Ἡ γοητεία τῶν «κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν», ἡ ἐλκύνουσα τοὺς ἀδυνάτους τῶν χριστιανῶν εἰς πᾶν βῆμα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου αὐτῶν—οἰκογενειακοῦ ἢ ἀτομικοῦ, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνηται μόνον ἐν ἠθικῇ ἐννοίᾳ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν καθολικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀνθρώπου, φύσει ἀρесеκομένου εἰς τὴν γλυκεῖαν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, μεστῆς ποικιλιωτάτων καὶ ἀνεξαντλήτων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δωρηθέντων ἀγαθῶν. Ἡ ἐννοία ἐπομένως τοῦ χωρίου εἶναι, ὅπως προφυλάσσονται οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τοῦ νὰ δεσμεύωνται προσκολλώμενοι εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ἅτινα εἶναι διὰ τὸν ἀνθρώπον πρόσκαιρα καὶ ἐφήμερα καὶ ὅπως τὸ βάρος τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς τίθεται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν πνευ-

τάσσει εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν Του) εἴμεθα «συνηγμένοι» (ἡνωμένοι καὶ συγκεντρωμένοι μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας), ἐπιζητοῦντες τὴν (ἀληθινὴν ἐν Χριστῷ) ζωὴν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ματικῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. — Ὁ ρήτωρ παροτρύνει τοὺς ἀκροατὰς του, ὅπως («πυκνότερον») προσέρχωνται εἰς τὴν θεϊαν λειτουργίαν ἐν τῷ Ναῷ. Τὸ αὐτὸ παραινεῖ καὶ ὁ Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας ἐν τῇ Ἐπιστ. πρὸς Ἐφέσ. 13,1: «σπουδάζετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν Θεοῦ καὶ εἰς δόξαν. Ὅταν γὰρ πυκνῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ καὶ λύεται ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ ὑμῶν τῆς πίστεως...». Πρβ. καὶ Πολυκ. 4,2: «πυκνότερον συναγωγὰς γινέσθωσαν· ἐξ ὀνόματος πάντας ζήτει». Πβλ. Ἐβρ. 10,25. «μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες». Βαρνάβ. 4,10: «μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἐνδύνοντες μονάζετε ὡς ἤδη δεδικαιωμένοι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι συζητεῖτε περὶ τοῦ κοινῆ συμφέροντος». Ἐρμᾶ, Παραβολὴ ΙΧ, 26,3: «οἱ δὲ ἐψωριακότες, οὗτοι οἱ ἀρνησάμενοί εἰσι καὶ μὴ ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸν Κύριον ἑαυτῶν, ἀλλὰ χερσωθέντες καὶ γενόμενοι ἐρημώδεις, μὴ κολλώμενοι τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μονάζοντες ἀπολλύουσι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς». Τὰ αὐτὰ περίπου καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ 11,59 καὶ 60. Ἦδη ἀπὸ τῆς μεταποστολικῆς ἐποχῆς τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἡγουμένων τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἡ «πυκνότερα» προσέλευσις τῶν χριστιανῶν εἰς τὸν Ναόν, ὁ συχρὸς δῆλον ὅτι ἐκκλησιασμός τῶν πιστῶν, ἐκτὸς τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων. «πυκνότερον προσερχόμενοι», ἐννοεῖται ἀσφαλῶς («τῇ συναγωγῇ ἡμῶν»), ἦτοι τῷ Ναῷ, ἔνθα συνήγοντο οἱ χριστιανοὶ «πάντες τὸ αὐτὸ φρονοῦντες ἐπὶ τὴν ζωὴν», τὴν ἀληθινὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν. Ἀνωτέρω ὁ Ἰγνάτιος ἔδωκεν εὐρυτέραν καὶ σαφεστέραν ἐρμηνείαν τῆς φράσεως («τὸ αὐτὸ φρονοῦντες»), ἐξάραξ ἰδιαιτέρως τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῶν χριστιανῶν: «σπουδάζετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν Θεοῦ καὶ εἰς δόξαν...».

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τὸ ἔαρ.

Τὸ ἔαρ, εἰς τὸ ὁποῖον, χάριτι θείᾳ, εἰσήλθομεν καὶ ἐφέτος, εἶναι ἢ γλυκύτερα καὶ ποιητικότερα ἐποχὴ τοῦ ἔτους. Συμβολίζει, μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς φύσεως, τὴν ψυχικὴν ἀνανέωσιν. Τὴν ἐπανάνθησιν τῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ὁ ψυγεὶς ζῆλος, οἶονεὶ ὡς πνευματικὸς χειμῶν, νεκρώνει. Ἡ λειτουργικὴ δὲ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ἀνοιξιν, μεγάλως συμβάλλει εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆν ἀναγέννησιν τῶν πιστῶν. Μὲ τὴν Ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν καὶ τὸ Πάσχα, μὲ τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου, χάριν τῆς Ὁποίας ἡ Ἐκκλησία, διὰ τῶν ἐμπνευσμένων ὑμνωδῶν της, πλέκει εἰς στέφανον δοξασι-κὸν ἐξαίσια ἄνθη ποιήσεως ἱερᾶς (Ἀκάθιστος). Ἄς σημάνη τὸ ἐφετειὸν ἔαρ δι' ὅλους μας, ποιμένας καὶ ποιμνιον, μίαν ὄντως νέαν ἐποχὴν εἰς τὸν βίον μας. Ἄς συνεγερθῶμεν μὲ τὸν Κύριον εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Διπλοῦς ἑορτασμός.

Ἡ 25ῃ Μαρτίου ἔχει διὰ τοὺς Ἕλληνας διπλοῦν νόημα, θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικόν. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτῆν, ἀφ' ἐνὸς ἑορτάζομεν τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου, ὅστις ἐσήμανε τὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀφ' ἐτέρου δὲ φέρομεν εἰς τὴν μνήμην μας τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21. Ἀμφότερα τὰ νοήματα εἶναι ἄκρως χαροποιά, συννφαίνονται δὲ χάρις εἰς τὸν ὥραϊον παρραλληλισμὸν των, ἐν τῇ συνειδήσει μας. Διότι, ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἱεροῦ της Κλήρου, ὑπῆρξεν ὁ ὑπ' ἀριθ. 1 παράγων τοῦ πανενδόξου τούτου γεγονότος τῆς Ἱστορίας μας, τὸ ὁποῖον ἐθάμβωσε τὴν οἰκουμένην. Οἱ Ἕλληνες δὲν λησμονοῦν τί ὀφείλουν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἀσφαλῶς ἐν μέρος τοῦ σεβασμοῦ, πὸν τρέφουν πρὸς τοὺς πνευματικούς των ποιμένας ἕως σήμερον, δὲν εἶναι εἰ μὴ κατάλοιπον ἱστορικῆς μνήμης.

Ἔτος τῆς γυναικὸς

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ*

Β΄.

Αἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» συμπληρώνουν τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν προσφέρει ὁ Ἅπ. Παῦλος, περὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν γυναικῶν εἰς τὰ ἔργα τῆς χριστιανικῆς διακονίας. Ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτικὴν Ἐκκλησίαν παρουσιάζεται τὸ γυναικεῖον στοιχεῖον (Πράξ. α΄, 14). Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας, τῆς μητρὸς τοῦ Μάρκου, ἐτέλουν οἱ Χριστιανοὶ τὴν κοινὴν των σύναξιν καὶ προσευχὴν (Πράξ. ιβ΄, 12). Ἐπίσης αἱ «Πράξεις» ὁμιλοῦν διὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Ταβιθά ἐν Ἰόππῃ (θ΄, 36) καὶ διὰ τὴν δραστηριότητα τῶν χριστιανῶν γυναικῶν ἐν τῇ διασπορᾷ. Ἐπίσης γίνεται λόγος πάλιν διὰ τὴν Πρίσκιλλαν, ἐντελῶς σύμφωνος πρὸς ὅσα λέγει ὁ Ἅπ. Παῦλος (ιη΄, 2). Ἡ Πρίσκιλλα καὶ ὁ Ἀκύλας ἀνέλαβον ἱεραποστολικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν Κόρινθον, Ἐφεσον καὶ Ῥώμην, ἔνθα μετέβησαν. Καὶ ἐνταῦθα πρῶτον ἀναφέρεται ἡ Πρίσκιλλα καὶ ἔπειτα ὁ Ἀκύλας (ιη΄, 18 καὶ ιη΄, 26). Ἐκ τοῦ τελευταίου δὲ χωρίου (Πράξ. ιη΄, 26) ὁ Χρυσόστομος δικαίως συμπεραίνει, ὅτι αὐτὴ κυρίως ὑπῆρξεν ἐκείνη, ἥτις κατήχησε τὸν Ἀπολλῶ, τοῦθ' ὅπερ προϋποθέτει, ὅτι αὕτη κατεῖχε μεγάλην μόρφωσιν καὶ εὐστροφίαν πνεύματος, διότι καὶ ὁ Ἀπολλῶς ἦτο ἐμπεποτισμένος διὰ τῶν ναμάτων τῆς ἐλληνικῆς σοφίας. Οὕτως ἡ Πρίσκιλλα δὲν ἦτο μόνον ἐπὶ κεφαλῆς τῆς «κατ' οἶκον ἐκκλησίας» τῆς, ἀλλ' ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ Παῦλος, ἱεραπόστολος καὶ διδασκάλισσα. Κατὰ τὴν γνωστὴν θεωρίαν τοῦ Harnack, ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ ἴσως ἐγράφη ὑπ' αὐτῆς ἢ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός τῆς.

Βεβαίως σὺν τῷ χρόνῳ ἐτέθησαν περιορισμοὶ τινες εἰς τὴν δραστηριότητα τῶν χριστιανῶν γυναικῶν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 89 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

ἡ ἀντίδρασις πρὸς τὰς αἱρέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ γυναικεία δραστηριότης ἔφθασεν εἰς ὑπερβολὰς καὶ καταχρήσεις. «Εἰς πολλὰς αἱρέσεις ἡ γυνὴ ἔλαβεν ἱερατικὰ δικαιώματα· εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ γνωστοῦ Μάρκου γυναῖκες ἀπήγγελλον τὰς εὐχὰς τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ μετέδιδον εἰς τοὺς πιστοὺς τὸν οἶνον· εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Μαρκίωνος αἱ γυναῖκες ἐδίδασκον, ἐξώρκιζον καὶ ἐβάπτιζον· εἰς τὸν Μοντανισμὸν ὡς συναρχηγοὶ τῆς κινήσεως παρὰ τῷ Μοντανῶ ἴστανται αἱ προφήτιδες Πρίσκιλλα καὶ Μαξιμίλλα» (Δ. Μπαλάνου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 45). Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὰς καταχρήσεις ταύτας ἐπέβαλε περιορισμοὺς τινάς. Παρὰ ταῦτα ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δρᾶσις τῆς γυναικὸς ὑπῆρξε πάντοτε ἀξιόλογος.

Εἰς τὰς παλαιὰς ἀποκρύφους («Πράξεις τοῦ Παύλου»), αἱ γυναῖκες παίζουσι μέγαν ἢ μᾶλλον τὸν πρῶτον ρόλον. Τὸ ἔργον αὐτὸ διαπνέεται ὑπὸ ἐντόνου φεμινιστικοῦ πνεύματος. Βεβαίως εἰς τὰς λεπτομερείας ἔχει χαρακτῆρα μυθιστορηματικόν, ἀλλὰ πάντως εἶναι προσηρμοσμένον εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἐποχῆς του. Πάντοτε τὸ πλαστὸν νόμισμα, διὰ τὰ κυκλοφορήσῃ, ἀπομιμᾶται τὴν μορφήν τοῦ γνησίου. Λοιπὸν αἱ «Πράξεις τοῦ Παύλου» ὁμιλοῦν διὰ πολλὰς γυναῖκας καὶ διὰ τὴν Θέκλαν ἐν Ἰκονίῳ, ἣτις ἀνέπτυξε μεγάλην ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν, «πολλοὺς φωτίσασα τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ». Εἶναι τελείως ἀπίθανος ἡ ἐκδοχή, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐφεῦρε τὴν μορφήν τῆς Θέκλης. Ἀσφαλῶς ὑπάρχει ἱστορικὸς πυρὴν, ἀνταποκρινόμενος εἰς συγκεκριμένην πραγματικότητα. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐδέχθη τὴν ἱστορικότητα τῆς περὶ Θέκλης παραδόσεως καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην αὐτῆς τὴν 24ην Σεπτεμβρίου, θεωροῦσα αὐτὴν ὡς «πρωτομάρτυρα καὶ πρωταθλον ἐν γυναιξίν». Κατὰ τὸ «συναξάριον» αὐτῆς, ἡ Θέκλα ἐδρασεν ἱεραποστολικῶς «ἐν διαφόροις πόλεσι, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εὐαγγελισαμένη καὶ πολλοὺς πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐπισπασαμένη». Ὡσαύτως καὶ αἱ μεταγενεστέρως γραφεῖσαι ἀπόκρυφοὶ ἱστορίαι τῶν ἀποστόλων εἶναι πλήρεις εἰδήσεων διὰ τὴν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν γυναικῶν εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὰς ἐπαρχίας.

Οἱ Χριστιανοὶ ἔπειτα ἀπολογηταὶ τονίζουσι, ὅτι αἱ χριστιαναί, διὰ τὰς ὁποίας ὁ Χριστιανισμὸς ὑβρίζεται ὡς κατωτέρα θρησκεία, δύνανται νὰ δώσουν καλυτέραν ἀπάντησιν διὰ τὰ θεῖα πράγματα ἢ οἱ φιλόσοφοι. Οἱ ἀπολογηταὶ καὶ οἱ χριστιανοὶ διδάσκαλοι εἶχον ἐπίσης γυναῖκας ὡς μαθητριάς. Εἰς τὸν κύκλον τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος Ἰουστίνου ὑπῆρχεν ἡ Χάρις ἢ Χαριτώ. Ὁ Διονύσιος ἐκ Κορίνθου γράφει μίαν βαθυστόχαστον ἐπιστολήν εἰς τὴν «πιστοτάτην ἀδελφήν» Χρυσοφύραν. Ὁ Ἰππόλυτος εἰς τὸ Ὑπόμνημά του εἰς τὸν Δανιὴλ προϋποθέτει ὅτι θὰ ἀναγνώσουν αὐτὸ καὶ γυναῖκες πεπαιδευμέναι. Ὡσαύτως τῶν μορφωτικῶν κύκλων τοῦ Ὠριγένους μετεῖχον πεπαιδευμέναι γυναῖκες, ἔχουσαι φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ ἐνδιαφέροντα. Τοιαῦται λ.χ. ὑπῆρξαν ἡ Ἡραΐς, ἡ Μάρκελλα κ.ἄ. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σπουδαστήριον τοῦ Ὠριγένους ἀπαντῶνται γυναῖκες ὡς ἀντιγραφεῖς καὶ καλλιγράφοι τῶν συγγραμμάτων του.

Εἰς τὴν Ἱστορίαν γενικῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπαντῶνται πλεῖσται γυναῖκες, λαβοῦσαι ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν. Οἱ Ἰβηρες λ.χ. εἰς τὸν Καύκασον διηγοῦνται κατὰ τὸν ἐ' αἰῶνα, ὅτι ἡ θεμελίωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν ὀφείλεται εἰς μίαν χριστιανὴν γυναῖκα καὶ προφήτιδα, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀπήγαγον ὡς αἰχμάλωτον πολέμου (Σωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστορία 1,20. Σωζομένου, Ἐκκλ. Ἱστορία 2,7. Ad. Harnack, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 604).

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὅδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΩΔΙΝΕΣ ΘΑΝΑΤΟΥ*

3. «Ἐναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ἄν εὐδοκῆσῃ, δοθήσεται αὐτῷ» (Σοφ. Σειρ. ιε' 17).

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἐν ἀμαρτίαις κατακειμένων οὐδεμίαν προσπάθειαν καταβάλλουν διὰ τὴν ἴασιν τῆς βαρείας ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς νόσου των. Καὶ ἀφήνουν τὸ ρυάκιον τῶν ἀμαρτιῶν νὰ γίνῃ χεῖμαρρος, ὅποτε οὐδεὶς ἀνασχετικὸς φραγμὸς δύναται νὰ ἀνακόψῃ τὴν καταστρεπτικὴν ὁρμὴν του, ἡ ὁποία σαρώνει τὴν συνείδησιν, τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ πνεῦμα, τὸ πᾶν. Τίποτε δὲν μένει ὄρθιον ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ὅπως εἶναι εὐκολώτερον νὰ καταπολεμήσωμεν ἀποτελεσματικῶς μίαν ἀσθένειαν ἐν τῷ πρώτῳ σταδίῳ τῆς καὶ μόλις αὕτη ἐκδηλωθῇ, αὕτω καὶ νὰ ἀνακόψωμεν τὴν διεΐδυσιν τῆς ἀμαρτίας εἰς τὸν ἐσωτερικὸν μας ἄνθρωπον, πρὶν αὕτη καταστῇ δευτέρα φύσις μας διὰ τῆς μακρᾶς συνηθείας. Διότι τότε θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀνάτονον νόσημα καὶ θὰ προκαλέσῃ τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς μας. Σχετικῶς ὁ Μ. Βασίλειος παρατηρεῖ· «Ἔθος διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου παγιωθέν, φύσεως ἰσχὺν λαμβάνει· διὸ οὐ μικρὸς ὁ πόλεμος ἔθους περιγενέσθαι». Ἡ διάβρωσις τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς συνεχοῦς ἀσκήσεως τῆς ἀμαρτίας, προχωρεῖ κατὰ βάθος καὶ πλάτος καὶ ἐξουδετερώνει βαθμιαίως πᾶσαν ἀντίδρασίν μας, διὸ καὶ ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος, ὁμιλῶν ἐπὶ περιπτώσεώς του, ἀναφωνεῖ· «Οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ πεπειραμένος, οἶαν δυσχέρειαν ἔχει ἐκκόψαι ἀρχαῖον ἔθος». Πρὶν λοιπὸν ἡ ἀμαρτία καταστῇ ἔθος καὶ ἀποκτήσῃ βαθείας ρίζας, ἅς φροντίσωμεν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον ἀπὸ τὰς θανασίμους ἐπιρροάς τῆς, διότι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «συνήθειαν λαβοῦσα ἡ ἀμαρτία, ἔλκει εἰς παντελῆ ἀπώλειαν».

Ἄς προσπαθῆσωμεν νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, ἐφ' ὅσον «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οὐκ ἐσμέν» (Πρβλ. Ἰωάν. η' 23), διὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ὀδύνην καὶ τὸν πόνον τῆς ἀμαρτίας. Αἱ ὠδῖνες τοῦ θανάτου δὲν εἶναι παρὰ καρποὶ τοῦ ἀναμενομένου τοκετοῦ, ὁ ὁποῖος συνελήφθη καὶ ἐκυφορήθη εἰς τὸ ἄντρον τῆς ἀμαρτίας. Ἄλλὰ ἡμεῖς καυχώμεθα ὅτι ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ ἀπελούσθημεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας καὶ ἡγιάσθημεν. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ καύχησίς μας; Πρὸς τί ἡ σταυρικὴ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 59 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

θυσία τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς πίστεώς μας; Διὰ τῶν ἔργων μας ἀνασταυροῦμεν τὸν Χριστὸν καὶ πρὸς τὴν φθορὰν τῆς ψυχῆς μας ἐρρίψαμεν, κατεπατήσαμεν ὡς ἀνόητοι τὰ ἄγια διὰ τῶν ποδῶν μας. Ἔργαζόμεθα διὰ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην καὶ οὐχὶ τὴν σώζουσαν. Ἐγκατελείψαμεν τὸν καλὸν ἀγῶνα, τὸν ὅποιον ἐδιδάχθημεν καὶ τὸ φθαρτὸν στέφανον ἐπιζητοῦμεν. Πῶς νὰ μὴ παροργίσωμεν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ; Τί προσδοκῶμεν; Τί ἄλλο ἀπὸ ὠδῖνας θανάτου;

“Ἔως ὅτου, λοιπόν, εὐρισκόμεθα ἐπὶ τῆς γῆς, ἃς ἀνανήψωμεν καὶ ἃς συναισθανθῶμεν τὸ μέγεθος τῆς πλάνης, εἰς ἣν παρεσύρθημεν· «πηλὸς γὰρ ἔσμεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ τεχνίτου· ὅν τρόπον γὰρ ὁ κεραμεὺς ἐὰν ποιῇ σκεῦος καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ διαστραφῇ ἢ συντριβῇ πάλιν αὐτὸ ἀναπλάσσει· ἐὰν δὲ προφθάσῃ εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς αὐτὸ βαλεῖν, οὐκέτι βοηθήσει αὐτῷ· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἕως ἔσμεν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἐν τῇ σαρκὶ ἃ ἐπράξαμεν πονηρὰ μετανοήσωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἵνα σωθῶμεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἕως ἔχομεν καιρὸν μετανοίας· μετὰ γὰρ τὸ ἐξελεθεῖν ἡμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου οὐκέτι δυνάμεθα ἐκεῖ ἐξομολογησασθαι ἢ μετανοεῖν ἔτι» (Κλήμ. Β΄ Κορ. VIII, 1-3).

Παρήγοροι οἱ λόγοι τοῦ Κλήμεντος Ρώμης. Παρήγοροι καὶ ἀληθεῖς, διότι ἔχουν ὡς βάσιν τὴν μακροθυμίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. “Ἄς μὴ καταχρώμεθα τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, διότι «Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται» (Γαλ. στ΄ 7). Εἴμεθα ὄντα λογικά, πεποικισμένα μὲ ἐλευθέραν βούλησιν καὶ μὲ συνείδησιν ἐπιμαρτυροῦσαν τὴν θείαν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐλάβομεν δέ, ὡς χριστιανοί, καὶ τὴν τελείαν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ὦνομάσθημεν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ σκεύη ἐκλογῆς. “Ἔως ὅτου εὐρισκόμεθα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τεχνίτου, ἃς προσπαθήσωμεν νὰ ἀναπλάσθῶμεν καὶ νὰ γίνωμεν σκεύη εὐχρηστα τῷ Δεσπότη καὶ Θεῷ ἡμῶν. Ὁ ἅγιος Κλήμης, ὡς ἄλλος Ἰωάννης Βαπτιστής, ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν περὶ μετανοίας διὰ νὰ σωθῶμεν· «Ἀδελφοί οὖν, ἤδη ποτὲ μετανοήσωμεν, νήψωμεν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν· μεστοὶ γὰρ ἔσμεν πολλῆς ἀνομίας καὶ πονηρίας, ἐξαλείψωμεν ἄφ’ ἡμῶν τὰ πρότερα ἁμαρτήματα καὶ μετανοήσαντες ἐκ ψυχῆς σωθῶμεν· καὶ μὴ γινώμεθα ἀνθρωπάρεσκοι μηδὲ θέλωμεν μόνον ἑαυτοῖς ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἕξω ἀνθρώποις ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ, ἵνα τὸ ὄνομα δι’ ἡμᾶς μὴ βλασφημῆται» (Κλήμ. Β΄ Κορ. VIII, 1).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΑΠΟΠΕΙΡΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

α) Ἡ ἔκδοσις Κανονισμῶν.

Εἶναι ἀλήθεια πὸς πολλές φορές ἀπησχόλησε τὴν Ἱερά Σύνοδο τὸ θέμα τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου, καὶ πολλές ἔγιναν συζητήσεις, ἔπειτα ἀπὸ σχετικὲς εἰσηγήσεις, γιὰ τὸν προσφορώτερο τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ μιὰ τέτοια πρόοδος. Γιατὶ γενικὴ ἦταν ἡ συνείδησις ὅτι ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς διήρχετο μιὰ μεγάλη κρίσι καὶ ἔπρεπεν ἔγκαιρα νὰ ληφθοῦν μέτρα γιὰ τὴ διάσωσί του ἀπὸ τὸν ἀφανισμὸ καὶ τὴν ἀνθησι ἐκ νέου τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους. Τὶς περισσότερες φορές οἱ συζητήσεις αὐτὲς κατέληγαν στὴν πρότασι περὶ ἐκδόσεως εἰδικοῦ Κανονισμοῦ ποὺ νὰ προβλέπη ὅ,τι ἔχει σχέση μετὰ τὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν. Ὅπως ἤδη ἔχουμε ἀναφέρει, σὰν πρῶτος Κανονισμὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆ τὸ Β.Δ. τῆς 28 Ἰουλίου 1858, ποὺ ἐχωρίζετο σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο (ἄρθρα 1-12) ἦταν ἀφιερωμένο στὴ διοίκησι τῶν μονῶν καὶ τῆς περιουσίας των καὶ τὸ δεύτερο (ἄρθρα 13-20) στοὺς μοναχοὺς. Τὸ Διάταγμα αὐτὸ ἦταν στὴν πραγματικότητά ἕνα συμπίλημα ἐννέα ἀποφάσεων τῶν ἐτῶν 1829 μέχρι 1857, ποὺ ἀναφέρονταν στὶς μονές.

Στις 4 Μαρτίου 1859 τὸ Διάταγμα τοῦτο συνωδεύθη ἀπὸ ὀδηγίαι τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χ. Χριστοπούλου πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους, Ἡγουμένους κλπ. περὶ τῆς ἐφαρμογῆς του. Μάλιστα στὶς 6 Μαΐου 1859 καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος υπέμνησε στοὺς Ἐπισκόπους τὰ ἄρθρα τοῦ Διατάγματος καὶ τὶς ὀδηγίαι αὐτῆς. Ἐκτοτε ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀσχολήθηκε περιπτωσια-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 60 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

κά με τὸν μοναχισμό, δίδοντας κάθε φορά ὁδηγίες γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι συγκεκριμένων ζητημάτων, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε ἀναφανῆ τὸ πελώριο θέμα τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, με τὸ ὁποῖο, ὅπως εἶδαμε, ἀσχολήθηκε ἐπὶ μακρὸν ἡ Ἐκκλησία.

Κατὰ τὴν Ἱεραρχίαν ποῦ συνεκλήθη στίς 17 Νοεμβρίου 1930 ἀκούσθηκε εἰσήγησις τοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Μελετίου περὶ μοναχικοῦ βίου. Ὁ εἰσηγητὴς ἀνέγνωσε σχέδιον ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ τῶν μονῶν, ἀποτελουμένου ἀπὸ 29 ἄρθρα. Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐπήνεσαν τότε οἱ Συνοδικοί, καίτοι ἔκαμαν ὀρισμένες παρατηρήσεις ποῦ εἶχαν κυρίως σχέσι με τὴν μὴ ἰσοβιότητα τοῦ Ἡγουμένου. Τελικὰ ἀνετέθη σὲ Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένην ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Μεσσηνίας, Κασσανδρίας, Σάμου, Μαντινείας καὶ Παροναξίας νὰ ἐπεξεργασθῆ τὸ σχέδιον αὐτό, ποῦ τελικὰ φαίνεται πὼς δὲν ξεχάσθηκε, γιὰτὶ στὴν ἐπομένη Ἱεραρχία ποῦ ἔγινε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1931, ἔγινε καὶ πάλιν ἐκτενὴς λόγος γιὰ τὸν Μοναχισμό.

Ὅμιλῶν σχετικὰ πάλιν ὁ Μεσσηνίας Μελέτιος ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπρότεινε μίαν σειρὰ μέτρων γιὰ τὴν ἀνόρθωσι τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Τὰ μέτρα ποῦ ἐπρότεινε ὁ εἰσηγητὴς ἦταν τὰ ἀκόλουθα: «1. Ἡ κηρυχθησομένη ὡς διατηρητέα περιουσία τῶν Ἱ. Μονῶν, συμφώνως τῷ περὶ ΟΔΕΠ νόμῳ, δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἀφεθῆ εἰς τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν τῶν Μονῶν ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου. Ἡ ἐκ τοῦ κέντρου ἐξάρτησις καὶ διαχειρίσις τῆς ἱερᾶς περιουσίας οὐχὶ μόνον ἀσύμφορος ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἐπιβλαβὴς εἶναι, φράσσουσα τὸν δρόμον τῆς ἐξελίξεως καὶ προόδου τοῦ μοναχικοῦ βίου. 2. Δέον τοῦ λοιποῦ νὰ σταματήσῃ πᾶσα συγχώνευσις Μονῶν, διότι α) πᾶσα συγχωνευομένη μονὴ κατὰ κανόνα καταρρέει καὶ ἐρείπεται, καὶ β) ἡ περιουσία αὐτῆς λεηλατεῖται καὶ διαρπάζεται, 3) Νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀμέσως εἰς ὅλας τὰς Μονὰς τοῦ Κράτους ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας Μελετίου καταρτισθεὶς καὶ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας ψηφισθεὶς ὑπ' αὐτῆς ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς τῶν μονῶν. 4) Ἐν ἐκάστη Μητροπόλει ὅλοι οἱ μοναχοὶ δέον νὰ ἐνωθῶσιν εἰς μίαν ἰδιαιτέραν ὀργάνωσιν με ἐνιαίαν διοίκησιν, χωρὶς ἐννοεῖται αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ νὰ ἀπολέσωσι τὴν αὐτοτέλειάν των, κατὰ τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων ἐπικρατοῦν σύστημα. Νὰ γίνῃ δηλ. ὅ,τι καὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Μαντινείας καὶ Κυνουρίας γίνεται, ἐν ἣ συνεπήχθη ὁ Μοναστικὸς Σύλλογος, ὅ,τι καὶ ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Καρυστίας, ἐν ἣ ἰδρῦθη καὶ δρᾷ τὸ Μοναχικὸν Τάγμα

Ποιμαντικά θέματα**Η ΑΚΡΩΜΕΝΗ ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ**

Ἡ ἀκρόασις, ἐκ μέρους τοῦ ποιμένου, τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐξαγορεύει εἰς αὐτὸν τὸν ἀτομικὸν του προβληματισμόν, ὑποδηλοῖ ἀναγκαιῶς τὴν σιωπὴν, διὰ τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἡ φάσις αὐτῆ τοῦ ποιμαντικοῦ διαλόγου. Διὰ νὰ ἀκούσῃς κάποιον μετὰ προσοχῆς, πρέπει ἀσφαλῶς νὰ σιωπήσῃς. Ἐνευ τῆς σιωπῆς εἶναι ἀνέφικτος ἡ ἐπιτυχῆς ἀκρόασις. Τοῦτο σημαίνει ὅτι, ἔταν ὁ συνομιλητῆς τοῦ ποιμένου ἐκφράζῃ τὸν πόνον του ἢ τὴν στενοχωρίαν του ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸν προβληματισμόν, ὁ ὁποῖος δονεῖ αὐτόν, ὁ τελευταῖος δὲν δύναται νὰ παρεμβαίῃ ἀκρίτως καὶ νὰ ὀμιλῇ ἀπερισκέπτως. Ὁφείλει, ἐφ' ὅσον ἀκροᾶται, νὰ σιωπᾷ.

Ἄλλ' ἡ σιωπὴ αὐτῆ τοῦ ποιμένου δὲν πρέπει νὰ ἐννοῆται ὡς ἀπλῆ ἀπουσία λόγων, τρόπον τινά ὡς ἀπολύτως σιωπῶσα σιωπῆ. Διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ ποιμὴν δὲν ἀκροᾶται, ἀλλ' ὑποδύεται ἀπλῶς κάποιον ρόλον. Μάλιστα ἐάν, ἐκ λόγων ραθυμίας ἢ ἐπαγγελματικῆς συνηθείας, ὑποκρίνεται τὸν ἀκροώμενον, ἀπατᾷ τὸν συνομιλητὴν του, δεδομένου ὅτι οὗτος, κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ διαλόγου, πιστεύει ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸν παρακολουθεῖ προσεκτικῶς. Ἐάν δὲ ὁ ποιμαίνόμενος ἀντιληφθῇ ὑποκριτικὴν σιωπὴν ἐκ μέρους τοῦ ποι-

τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος»¹¹⁶. Στὴ συνέχεια ὁ εἰσηγητῆς ἀνέφερε λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν σύστασι σὲ κάθε Μητρόπολι ἐνὸς Συμβουλίου, ποὺ θὰ διοικοῦσε τὶς Μονὰς τῆς Ἐπαρχίας, καὶ στὸ ὁποῖο θὰ προήδρευεν εἴτε ὁ Ἱεροκῆρυξ τῆς Ἐπαρχίας, εἴτε κάποιος ἄλλος κατάλληλος Ἀρχιμανδρίτης («πὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ Ἐπισκόπου»). Συνιστοῦσε τὴν ἐπιτευξὶ καὶ δημιουργίαν στενοῦ συνδέσμου μετὰ τῶν Ἐπισκόπων καὶ μοναχῶν, καὶ τὴν ἀνάπτυξιν κοινωνικῆς δράσεως ἐκ μέρους τῶν μονῶν, καθὼς καὶ τὴν σύστασι στὴν Ἀθῆνα ἐνὸς μοναστικοῦ κέντρου, ὅπου θὰ στεγαζόταν ἡ γενικὴ διοίκησις τῶν μονῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνωτέρα σχολὴ «πρὸς καταρτισμὸν Ἡγουμένων τῶν μονῶν καὶ Πατέρων τῶν ἐπὶ μέρους Ταγμάτων».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

116. Ἀρχιμ. Θ. Στράγκα, ἐνθ' ἀνωτ. τ. Γ' σ. 1870.

μένος, κατανοεῖ κανεὶς εὐκόλως ποῖαν δυσμενῆ ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὸ γεγονός τοῦτο ἐπὶ τῆς ψυχικῆς του καταστάσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν ὑπογραμμίζεται ἡ σιωπῆ, ὡς ὅρος καὶ προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχοῦς ἀκροάσεως ἐκ μέρους τοῦ ποιμένου, ἐνοεῖται ὄχι ἡ σιωπῶσα ἀλλ' ἡ ἀκροωμένη σιωπῆ!

Ἡ ἀκροωμένη σιωπῆ τοῦ ποιμένου ἀποτελεῖ πολυσύνθετον ψυχοπνευματικὴν λειτουργίαν, ἡ ὁποία καλύπτεται ὑπὸ τὸν πέπλον... τῆς σιωπῆς! Τὸ σύνολον δὲ τῶν ἐνδοψυχικῶν διαδικασιῶν, αἱ ὁποῖαι δροῦν κατὰ τὴν φάσιν τῆς ἀκροωμένης σιωπῆς τοῦ ποιμένου, εἶναι δυνατὸν νὰ δηλωθῇ καὶ ἐνταῦθα διὰ τῶν λόγων τοῦ Μ. Ἀντωνίου· «Σιωπῶν νοεῖς· νοήσας λαλεῖς. Ἐν γὰρ τῇ σιωπῇ ὁ νοῦς τίκτει τὸν λόγον»*. Ἡ ἀκροωμένη σιωπῆ τοῦ ποιμένου ἐνοεῖται λοιπὸν ὡς διέγερσις καὶ συντονισμὸς τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων, προκειμένου οὗτος νὰ κατανοήσῃ εἰς βάθος καὶ πλάτος τὸν προβληματισμὸν τοῦ συνομιλητοῦ. Ἄνευ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ψυχοπνευματικῆς διεργασίας, δὲν δύναται ὁ ποιμὴν νὰ συλλάβῃ ἐπιτυχῶς τὸ εἶδος καὶ τὴν φύσιν τοῦ προβληματισμοῦ τούτου, καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ «γεννήσῃ» τὸν ποιμαντικὸν λόγον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιδράσῃ εὐεργετικῶς ἐπὶ τοῦ προβληματιζομένου συνομιλητοῦ. Ὅντως «ἐν τῇ σιωπῇ ὁ νοῦς τίκτει τὸν λόγον». Κατ' ἐξοχὴν μάλιστα κατὰ τὴν διεξαγωγὴν μιᾶς συνομιλίας, τῆς ὁποίας στόχος εἶναι ἡ ἐπίλυσις ἐνὸς ζωτικοῦ διὰ τὸν ποιμαίνόμενον προβλήματος.

Ἄλλ' ἡ τέχνη τῆς σιωπῆς, ὡς ἰδιαιτέρας φάσεως τῆς διαδικασίας τῆς ἀκροάσεως, πρέπει ἐπίσης νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ σύνολον τοῦ πνευματικοῦ καταρτισμοῦ τοῦ ποιμένου. Ἡ δημιουργοῦσα σιωπῆ εἶναι πάντοτε προῖον ἀσκήσεως καὶ πνευματικοῦ μόχθου. Εἶναι πνευματικὴ λειτουργία, ἡ ὁποία ἐκφράζει τὸ βάθος τῆς καρδίας τοῦ ποιμένου καὶ μάλιστα τῆς ἀγαπώσης καρδίας. Διότι, ἐὰν ἡ ὅλη διαδικασία καὶ τέχνη τῆς ἀκροάσεως προϋποθέτῃ τὸν σεβασμὸν τῆς προσωπικότητος τοῦ συνομιλητοῦ, ἡ κατανοοῦσα καὶ ἀκροωμένη σιωπῆ προϋποθέτει τὴν ἀγάπην, ὡς ἀνθρωπίνην δυνατότητα καὶ ὡς χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ὁ καλὸς ποιμὴν σιωπᾷ ἐν ἀνυποκρίτῳ ἀγάπῃ καὶ στοργῇ πολλῇ, ὅταν ὁ πιστὸς ἐμπιστεύεται εἰς αὐτὸν τὸν ἀτομικὸν του προβληματισμὸν. Σιωπᾷ διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὁμιλήσῃ.

I. K.

* «Παραινέσεις περὶ ἡθους ἀνθρώπων καὶ χρηστῆς πολιτείας» (ρζ'). Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπτικῶν. Τόμ. Α', σ. 19.

Η ΑΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ*

Ἄλλὰ ὄχι μόνο τὸ παιδί μὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος κάθε ἡλικίας δὲν μπορεῖ νὰ ὑποστή τὴν ἀπομόνωσι γιὰ πολὺ. Τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς ἀπομονώσεως, τῆς ἐγκαταλείψεως, μᾶς κυριεύει, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μᾶς ἀφήνουν μόνους, φεύγουν ἢ χωρίζονται ἀπὸ μᾶς, πεθαίνουν. Αἰσθανόμεθα μόνοι ὄχι μόνο, ὅταν μᾶς ἀφήνουν κοντινά μας πρόσωπα, ἀλλὰ κι' ὅταν διαλύεται μιὰ ομάδα μέσα στὴν ὁποία ζούσαμε καὶ ἐργαζόμεθα. Στὴν ὁποία κοινωνικὰ ἢ πνευματικὰ ἀνήκαμε. Σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς ἐγκαταλείψεως γίνεται μιὰ μόνιμη κατάστασι μελαγχολίας καὶ θλίψεως. Ἄν ἡ ἀγάπη μᾶς ἀνοίγε τὰ αὐτιά, θὰ ἀκούγαμε τοὺς στεναγμοὺς ἀναριθμῆτων μοναχικῶν ἀνθρώπων γύρω μας καὶ παντοῦ μέσα στὸν κόσμον.

Ἄλλὰ τί συμβαίνει μὲ κείνους ποὺ ἂν καὶ ζοῦν μέσα σὲ κόσμον, περιβάλλοντα ἀπὸ φίλους, συνεργάτες, γνωστούς, ἔχουν μιὰ οἰκογένεια, τὴν ἀγάπη ἐνὸς συντρόφου κι' ὅμως ἀγωνιοῦν; Αἰσθάνονται μόνοι. Μόνοι ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους. Μέσα σ' ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων μόνοι.

Οἱ δεσμοὶ τοὺς μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δὲν εἶναι αὐθεντικοί, ὄριμοι, εἶναι ἀβαθεῖς, ἐπιφανειακοί, ἐπιτόλαιοι. Τέτοιοι δεσμοὶ δὲν βοηθοῦν στὴν ὑπερνίκησι τῆς μοναξιάς. Γεννοῦν ἴσως μιὰ ὑπερβολικὴ προσκόλλησι σὲ πρόσωπα κι' αὐτὴ πάλι γεννᾷ τὰ παθολογικὰ φαινόμενα τῆς ζήλειας, τῆς ὑπερβολικῆς φροντίδας, ἢ τῆς φοβίας, γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ ἀγαπημένου προσώπου.

Καὶ ἡ λύσις; Πῶς θὰ νικήσωμε τὴν ἀγωνία τῆς μοναξιάς;

Πρέπει νὰ καταλάβουμε ὅτι ὅλοι τελικὰ στὸ ἀπώτερο βᾶθος τῆς ὑπάρξεώς μας εἴμεθα μόνοι. Νὰ καλλιεργήσωμε περισσότερη ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸν μας. Περισσότερη ἀνάπτυξι καὶ ἀξιοποίησι τῶν δυνατοτήτων μας. Καὶ ἡ ἀγάπη μας πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ εἶναι χωρὶς ἰδιοτέλειες, χωρὶς ὑπολογισμοὺς καὶ ἀνταλλάγματα. Μιὰ τέτοια ἀγάπη μόνο σώζει ἀπ' τὴν μοναξιά. «Μιὰ ἱστορία τοῦ Θιβέτ ἀναφέρει ὅτι ἓνας ἄνθρωπος περπατοῦσε στὰ Ἰμαλάια. Τὸν συνάντησε ἓνας Θιβητιανὸς ποὺ φοβόταν νὰ ταξιδέψῃ μόνος, γιὰ τὸ κρῦο ἦταν ἔντονο. Κι' οἱ δύο ξεχώρισαν σὲ λίγο ἓναν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε γλιστρήσει καὶ καθόταν λιποθυμισμένος. Ὁ πρῶτος ταξειδιώτης παρεκάλεσε τὸ σύντρο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 68 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

φό του νά τόν βοηθήση νά μεταφέρει τόν δυστυχισμένο στό γειτονικό χωριό. Ἐπιβιβασθεὶς ὁ Θεβητιανὸς ἀπάντησε πὼς ἦταν ἀνοησία νά θέλῃ νά δώσῃ βοήθεια σὲ κάποιον, ὅταν δὲν εἶχε πολλές ἐλπίδες νά σωθῇ ὁ ἴδιος, καὶ ταχύνοντας τὸ βῆμα του, ἀπομακρύνθηκε.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ἔσκυψε, φορτώθηκε τὸν ὀδοιπόρο καὶ ξαναπῆρε τὸ δρόμο του. Ἐχοντας περπατήσει ἄρκετὸ χρόνο, διέκρινε τὸν παλιό του σύντροφο καθισμένο, ἀκίνητο, στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου. Τὸν φώναξε, ἀλλὰ ὁ ἄλλος δὲν ἀπάντησε. Ὁ Θεβητιανὸς ἦταν νεκρός. Τὸ κρῦο τὸν εἶχε σκοτώσει. Ἀντίθετα ἢ προσπάθεια τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη εἶχε ξυπνήσει μέσα του τὴν θερμότητα κι' εἶχε σιγά-σιγά ἀναζωογονήσει στὸν ὄμο του τὸν λιποθυμισμένο. Ἐφτασαν κι' οἱ δύο ζωντανοὶ στὸ χωριό» (R. Baron, Ἐφηβικά μυστικά, σ. 77).

Ἄν θέλουμε νά σωθοῦμε ἀπὸ τὴν παγωνιά τῆς μοναξιάς, ἂς ἀκτινοβολήσωμε τὴν ἀγάπη μας πρὸς τοὺς ἄλλους. «Νὰ θυμᾶσαι πάντα πὼς ἐκπροσωπεῖς τὸ φῶς καὶ τὴν ἀγάπη. Νὰ εἶσαι σὰν ἐκεῖνο τὸν ἄνθρωπο, ποῦ μὲ τὸ γερμένο κερὶ του δίνει φῶς σ' ὀλόκληρη τὴν λιτανεία» γράφει ὁ P. Glaudel. Ἄν δὲν σπάσωμε τὸ κέλυφος τοῦ ἐγὼ μας, τῆς ἰδιοτελείας μας, τῶν ἀτομικῶν μικροσυμφερόντων μας, εἴμαστε καταδικασμένοι στὴν ψυχικὴ ἀπομόνωση, ὅπως τὸ κλωσσόπουλο, ἂν δὲν σπάσῃ τὸ κέλυφος τοῦ αὐτοῦ νά εἰσπνεύσῃ τὸ ὀξυγόνο τῆς ἀτμοσφαιράς, θά πεθάνῃ.

Νὰ πῶς νικάται ἡ μοναξιά. Ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μας. Ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους χωρὶς κρατούμενα, καὶ πρὸ παντὸς κάτι ποῦ τὸ ἀφήσαμε τελευταῖο, μὰ εἶναι πρῶτο.

Πηγὴ κάθε ἀγωνίας εἶναι ἡ ἀποξένωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν. «Κανείς», λέγει κάποιος σύγχρονος σοφός, «δὲν εἶναι τόσο μόνος, ὅσο ὁ ἄνθρωπος χωρὶς Θεόν». Μάταια θά προσπαθῇ ὁ ἄνθρωπος νά ξεπεράσῃ τὴν ἀγωνία τῆς μοναξιάς μὲ ἄλλους τρόπους, ποῦ τόσο ἀφθονα προσφέρονται σήμερα. Τὰ ἡρεμιστικά ἢ τὸ L.S.D., ἢ ταχύτης ἢ ὁ θόρυβος. Ἡ ὑπερβολικὴ ψυχαγωγία, ἢ ἀποφυγὴ τῆς ἐξωτερικῆς μονώσεως δὲν μποροῦν νά τὸν σώσουν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ μοναξιά. Λύσις: Ἡ ἐπανασύνδεσις μὲ τὸν Θεόν, τὸν Παράκλητον, Ἐκεῖνον ποῦ εἶπε «οὐκ ἐάσω ὑμᾶς ὄρφανούς».

Ἄς ἀκούσωμε τελειώνοντας πὼς τραγουδᾷ ὁ πιστὸς τὴν ὑπερνίκησι τῆς μοναξιάς του. Ἐρχονται βέβαια στιγμὲς ποῦ λέει κι' αὐτὸς «ἐπίβλεπον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με ὅτι μονογενῆς (μοναχικός) καὶ πτωχὸς εἰμὶ ἐγώ», ἀλλὰ καὶ ἄλλοῦ ψάλλει θριαμ-

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΜΕΤΡΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΠΡΟΟΔΟΝ

ΚΑΙ ΑΝΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Ἡ βάση, καθ' ἡμᾶς, τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται εἰς δύο σημεῖα, τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν θεμελιώδη διὰ τὴν καθ' ὅλου πορείαν καὶ ζωὴν τῆς στρατευομένης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, θεωρουμένης οὐχὶ μόνον ὡς Σώματος Χριστοῦ καὶ κοινωνίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀν καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι τὸ βασικώτερον χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα αὐτῆς, ἀλλὰ προσέτι καὶ ὡς ὠργανωμένης κοινωνίας, δρώσης καὶ ἐνεργούσης ἐν τῷ ἐκάστοτε συγχρόνῳ κόσμῳ καὶ ἐχούσης ὡς σκοπὸν τὴν διὰ τοῦ ποιμαντικοῦ αὐτῆς ἔργου ἐπαναφορὰν τοῦ ἀνθρώπου εἰς μίαν ἐν Χριστοῦ οἰκίαν καὶ ζωὴν.

Τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἶναι ἡ ὀρθὴ κατεύθυνσις, τὴν ὁποίαν θὰ δίδῃ ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία πρὸς τὸ ποιμνιον αὐτῆς, καθ' ὅσον ἡ ἐκάστοτε θεολογικῶς ὀρθὴ ἐνέργεια δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸν χρόνον καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν πλήρωμα εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ἀπολύτρωσιν.

Ἄρα δέον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἅπασαι αἱ ποιμαντικαὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποφάσεις θὰ πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀπολυτρωτικὸν

βεντικά: «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ὑπάρχεις ἐκεῖ, ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει. Ἐὰν ἀναλάβω τὰς πτέρυγας μου κατ' ὀρθρον, καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου καθοδηγήσει με».

Ἔτσι ὑπερνικᾷ ὁ πιστὸς τὴν μοναξιά.

Ἄς δώσωμε τὸ χεῖρι μας στὸ χεῖρι τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς προσφέρεται. Τότε θὰ βαδίζομε μαζὶ του. Θὰ ξεπεράσωμε τὴν μοναξιά. Εἶναι ὁ μόνος δρόμος καὶ ὁ μόνος τρόπος.

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

Ὅσακις ἐορτάζομεν τὴν 25ην Μαρτίου, ἐνθυμούμεθα, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γένος κατώρθωσε ν' ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τὴν δουλείαν 400 ἐτῶν, χάρις εἰς τὴν συμβολὴν τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα.

Ὅντως εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἠγωνίζετο εἰς τὴν πρώτην ἑπαλξιν. Ἠγωνίζετο σκληρὸν μὲν, ἀλλὰ ὄραϊον καὶ εὐγενικὸν ἀγῶνα. Διότι ἡ Ἐκκλησία μας καὶ κατὰ τὰς «μαύρας καὶ Θεοσκοτείνους νύκτας»¹, τὰς ὁποίας ἐξάπέλυσεν

1. Κων. Δ. Βοβολίνη, Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐλευθερίας. σελ. 55.

χαρακτῆρα, καθ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ κῶρος καὶ τὸ Βασίλειον τῆς Ἀπολυτρώσεως.

Εἰς τὸν τομέα τοῦτον τῆς ὀρθῆς ποιμαντικῆς κατευθύνσεως τοῦ λαοῦ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ποτεύομεν, τοῦλάχιστον ἀπὸ πλευρᾶς ἐπιτελικῆς, ὅτι καταβάλλει φιλότιμον προσπάθειαν, λαμβανομένων πάντοτε ὑπ' ὄψιν τῶν διαφόρων δυσχερειῶν, οἰκονομικῶν, ἐλλείψεως προσώπων, συγχρόνου παγκοσμίου ἠθικῆς κρίσεως κ.ἄ., ἅτινα ὡς προβλήματα κατὰ καιροὺς ἀντιμετωπίζει.

Τὸ δεύτερον, ὁμοίως βασικόν, σημεῖον καὶ προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ποιμαντικοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἔργου εἶναι ἡ ὑπαρξίς ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ κήρῳ στελεχῶν, Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν, οἵτινες νὰ διαθέτωσιν ἰκανότητας καὶ πλήρη θεολογικὴν καὶ ποιμαντικὴν κατάρτισιν, ὥστε νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὑπὸ τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας προτεινομένων προγραμμάτων.

Βεβαίως τὰ ἐν λόγῳ ποιμαντικὰ καὶ γενικώτερα τῆς Ἐκκλησίας προγράμματα δὲν ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἀμβλυσιν τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ εἰς τὴν ὑποβοήθησιν αὐτῶν, ἵνα, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἐκκλησιαστικά τινα καὶ θεολογικῶς ὀρθὰ δεδομένα, δυναθῶσιν ἀναπτύσσοντες πρωτοβουλίαν, νὰ συμβάλωσιν εἰς τὸ γενικώτερον τῆς Ἐκκλησίας ποιμαντικὸν ἔργον.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ.Θ. Μ.Ρη.

ὁ κατακτητής, ἐφρόντιζε διὰ τὴν συντήρησιν τῶν πενήτων καὶ κατατρεγμένων, διὰ τὴν παιδείαν τῶν σκλαβωμένων Ἑλληνοπαίδων, διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος μεταξὺ τῶν ὑποδούλων καὶ συμμετεῖχε, διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ κληρικῶν καὶ μοναχῶν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα.

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, ἐφρόντιζε δι' ὅλα καὶ ἐπρωτοστάτει εἰς «πᾶν ἔργον ἀγαθόν», προκειμένου ὁ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶν νὰ ἔχη αἴσιον πέρασ.

Α'

Οὕτως ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους, ὅτε ἡ πείνα καὶ ἡ πτωχεία καὶ αἱ ἄλλαι κακουχίαι ἐμάστιζον τοὺς ὑποδούλους, δὲν ὕστερεῖ εἰς κοινωνικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν δράσιν. Ἀντιθέτως καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τὴν ὡραίαν παράδοσιν τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας κύριον γνώρισμα εἶναι: «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν»².

Ἀπὸ τὸ καθῆκον αὐτό, τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, ἐνεπνέοντο καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὡς ὁ Γρηγόριος ὁ Ε', ὁ Ἡλίας Μηνιάτης, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης καὶ ἰδίως ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ὁποῖος, μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του, ἐτόνιζε: «Ν' ἀγαπᾶτε τοὺς ἀδελφούς μας χριστιανούς· διότι εἴμεθα μιᾶς φύσεως καὶ μιᾶς πίστεως, ἔχομεν ἓνα βάπτισμα, μαζῆ τὰ Ἄχραντα Μυστήρια μεταλαμβάνομεν, ἓνα Σταυρὸν προσκυνοῦμεν, ἓνα παράδεισον ἐλπίζομεν ν' ἀπολαύσωμεν κοινῶς... Νὰ κάμετε ἐλεημοσύνας, ὅσον σᾶς δίνει στὸ χέρι σας...»³.

Ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἐκκλησίας οἱ εὐπορώτεροι ἐβοήθουν τοὺς πάσχοντας καὶ πενομένους ἀδελφούς των. Ἔτι δὲ διὰ τῶν γενναίων συνεισφορῶν τῶν πλουσίων, τὰ σωματεῖα, αἱ συντεχνίαι καὶ τὰ «ἀδελφάτα» ἴδρουν («καταστήματα», ὡς ὠνόμαζον τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἴδρύματα, καὶ ἀνελάμβανον τὴν συντήρησιν αὐτῶν διὰ τακτικῶν εἰσφορῶν.

Πρὸς συντήρησιν τῶν φιλανθρωπικῶν αὐτῶν καταστημάτων ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' ἐπέβαλε, τὸ 1806, ὠρισμένην χρηματικὴν εἰσφορὰν διὰ τοὺς ναύτας (10 γρόσια δι' ἕκαστον ταξίδιον)⁴.

2. Λουκᾶ 10,28.

3. Φ. Μιχαλοπούλου, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, σ. 34, 41.

4. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, Ἀθῆναι 1954. σ. 174.

Ὁ αὐτὸς Πατριάρχης ἴδρυσε, τὸ 1819, εἰδικὸν ταμεῖον ἐν τῷ πατριαρχείῳ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Κιβώτιον τοῦ Ἑλέους». Τοῦτο σκοπὸν εἶχε τὴν συστηματικὴν ὀργάνωσιν τῆς φιλανθρωπίας. Ἐπρεπε δὲ νὰ εἶναι πάντοτε πλήρες, διὰ νὰ δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ βοηθῇ τοὺς πένητας ἀσχέτως φυλῆς ἢ θρησκευματος⁵.

Ἀπὸ ἐγκύκλιον τοῦ Πατριαρχείου, ἐκδοθεῖσαν τὸ 1820, ἐξ εἴκοσι τεσσάρων περίπου σελίδων, ἀπευθυνομένων δὲ «τοῖς ἀπανταχοῦ εὐρισκομένοις ὁμογενέσιν ὅσοι τῆς τοῦ Γένους δόξης καὶ ὠφελείας ζηλωταὶ τυγχάνουσιν»⁶, πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ «κιβωτίου τοῦ Ἑλέους», τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ ὑπὸ διαρκοῦς Ἐπιτροπῆς, ὡς καὶ τὰ τῆς διανομῆς τῶν χρηματικῶν βοηθημάτων. Τὰ βοηθήματα ταῦτα ἡ Ἐλέη διενέμοντο πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Παναγίας καὶ ὁσάκις παρουσιάζετο ἔκτακτος ἀνάγκη βοήθειας πασχόντων, ἀφοῦ προηγουμένως ἐγένετο ἀκριβῆς ἐξέτασις «τῶν χρεῖαν ἔχόντων»⁷.

Αἱ πρόσοδοι⁸ τοῦ «Κιβωτίου τοῦ Ἑλέους», τὸ ὅποῖον διετηρήθη μέχρι τοῦ 1823, διετέθησαν ὑπὲρ τῶν Νοσοκομείων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἐσημείωσαν μεγάλην ἀκμήν, προκαλοῦντα τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτά.

Ἐξ ἄλλου οἱ ναοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχον ἄλλου εἶδους ταμεῖα, καλούμενα «κάσσαι τῶν πτωχῶν»⁹. Ἐκ τῶν προσόδων τῶν ταμείων αὐτῶν ἐδίδοντο εἰς τακτὰς ἡμέρας βοηθήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ πάσχοντας. Πρόνοια ἐλαμβάνετο εἰσέτι καὶ διὰ τοὺς πάσχοντας ἐξ ἀνιάτων νοσημάτων, τὰ ὄρφανὰ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ ὁποῖοι ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι. Γενικῶς ἡ ἀνάπτυξις τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, δὲν ὑπολείπεται τῆς δράσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, καὶ δι' αὐτὸ προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ ξένων. Οὕτως ὁ Χαϊνέσκος¹⁰ δὲν διστάζει

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 174.

6. Μ. Γεδεών, Φιλάνθρωποι διατάξεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων, «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια», Η, 251.

7. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252.

8. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, Ἀθῆναι 1954, σελ. 174.

9. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 175.

10. Φίλαρ. Βαφείδου, Νέα Ἐκκλησ. Ἱστορία, Κων/λις 1912, τόμος Γ' σελ. 126.

ΕΝΟΡΙΑ Κ Α

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ *

Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς χαρακτήρ τῆς Σχολῆς ὑπεγραμμίσθη ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1969-1970. Ὁ χαρακτήρ δὲ αὐτὸς δὲν ἐστηρίζετο μόνον εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ Σχολὴ ἰδρύθη μὲ πρωτοβουλίαν τῆς Ἐκκλησίας, διευθύνεται ὑπὸ ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ λειτουργεῖ εἰς χώρον τῆς Ἐκκλησίας. Πάντα ταῦτα δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ προσδώσουν εἰς μίαν προσπάθειαν χαρακτῆρα ἐκκλησιαστικόν. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ἐκεῖνα γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα, προκειμένου νὰ χαρακτηρισθῇ μία ἐργασία ἐκκλησιαστικῆ.

Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ Σχολὴ ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς λειτουργίας της κατεβλήθη ἰδιαιτέρα προσπάθεια, ὅπως οἱ σπουδασταὶ ἀποκτήσουν ὄλας ἐκεῖνας τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι, προκειμένου νὰ προσφέρουν ἐθελοντικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν τομέα τῆς διακονίας τῆς ἀγάπης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τὸ ἐνδιαφέρον ὅμως τῆς Σχολῆς δὲν περιορί-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 102 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

νὰ ὁμολογήσῃ. «Καὶ μεθ' ὅλην τὴν ταλαιπωρίαν, ἣν ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν ὑποφέρουσι, πρὸς μεγάλην τιμὴν τῶν Ἑλλήνων ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δὲν λησμονοῦσι τοὺς πτωχοὺς καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας αὐτῶν καταισχύνουσι τοὺς ἐν τῇ Δύσει χριστιανούς, καθὼς δὲ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν Θεῖαν λατρείαν συνεισέφεραν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, οὕτω καὶ νῦν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες». Καὶ ὁ Θεωμᾶς Σμίθ¹¹ προσθέτει: «Ἡ προσευχὴ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συνοδεύεται ὑπὸ τῆς Ἐλεημοσύνης, ἐν ἣ ἀναδείκνυνται μείζονες τῆς πτωχείας αὐτῶν· πολλάκις μάλιστα μετὰ τῶν φιλανθρώπων τούτων χριστιανῶν βλέπει τις καὶ Τούρκους, αἰτοῦντας τὸν ὀβολὸν ἐκείνων, οὓς ἀλύσει συνήθως δεσμεύουσι».

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝ. Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

11. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 126.

σθη ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Ἐπεξετάθη ταυτοχρόνως καὶ εἰς θέματα ἀναφερόμενα καὶ εἰς τοὺς ἐτέρους τομεῖς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνεφέρθη ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται μεταξύ τῶν διαφόρων τομέων τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, μεταξύ τῶν διαφόρων δηλαδὴ μορφῶν καὶ ἐκδηλώσεων τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἰς τῶν βασικῶν σκοπῶν τῆς Σχολῆς ἦτο νὰ βοηθήσῃ τὰ λαϊκὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐντάξουν τὸ ἐπὶ μέρους ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπιτελοῦν ἢ θὰ κληθοῦν νὰ ἐπιτελέσουν εἰς τὰς ἐνορίας των, εἰς τὴν ἐν γένει ζωὴν καὶ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ νὰ συμβάλουν οὕτως εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐνότητος τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου Αὐτῆς.

Τοῦτο δὲν ἐπεδιώχθη μόνον δι' εἰδικῶν μαθημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ποιμαντικὴν τῆς ἐνορίας, ἀλλὰ καὶ διὰ προφορικῶν συνεντεύξεων μεθ' ἑκάστου σπουδαστοῦ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Σχολῆς, διὰ λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ κυρίως διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀτμοσφαιρας τῆς Σχολῆς.

Διὰ τῶν μαθημάτων, τῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων, τῶν ἐπισκέψεων εἰς διάφορα ἰδρύματα, τῶν γραπτῶν ἐξετάσεων καὶ τοῦ λοιποῦ προγράμματος τῆς Σχολῆς κατεβλήθη προσπάθεια, ὅπως καλλιεργηθῇ εἰς τοὺς σπουδαστὰς τὸ συναίσθημα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν ἐνορίαν των. Ἡ Σχολὴ εἶχεν ὡς βασικὴν ἐπιδιώξιν τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν σπουδαστῶν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν διαφόρων ποιμαντικῶν προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ προσοχὴ ἐστράφη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐπισημανσιν τῶν προβλημάτων ἑκάστης συγκεκριμένης ἐνορίας, εἰς τὸν τρόπον ἐργασίας τῶν ὑφισταμένων φορέων τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς ἐνορίας καὶ εἰς τὴν ἀναζήτησιν συγχρόνων μεθόδων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Η ΕΠΑΝΑΣΥΝΔΕΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ

“Ολοι εἴμεθα ὁδοιπόροι τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ καθενὸς εἶναι μιὰ κοπιαστικὴ πορεία πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, ποὺ εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός, αὐτὴ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῶν πάντων.

Ἔχομεν ἀποδυσθῆ ὅλοι, ὁ καθένας μὲ ἓνα ἀνεπανάληπτο τρόπον, εἰς μίαν περιπέτειαν εἰς τὴν ζωὴν.

Καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν περιπέτειαν καὶ τὸν σκληρόν της ἀγῶνα ἀναζητοῦμεν καὶ ἐκζητοῦμεν μὲ λαχτάρα τὸ ψωμί τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Ἐλπίδος, ἀναζητοῦμεν τὸν Θεόν, πολλάκις ἄθελά μας.

Στοιχεῖα αὐτῆς τῆς περιπέτειας, τῆς σκληρᾶς ὁδοιπορίας καὶ τῆς συνεχοῦς ἀναζητήσεως τῆς Ἀληθείας εἶναι ὁ ἀγῶνας, ἡ πάλη, τὸ κλάμα, τὸ γονάτισμα, ὁ στεναγμός, ἡ πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν πορεία. Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν περιπέτειαν τῆς ζωῆς ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς λαμβάνει τὴν ἐμπειρίαν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς Χάριτος...

Ἡ ἁμαρτία! Μία πραγματικότης, ὅπως ὁ θάνατος. «Τὰ πάθη μας, λέγει ὁ Γάλλος Φρ. Μωριάκ, ὁ κόσμος, ὁ φιλόσοφος σκοτώνουν μέσα μας τὸν Θεόν». Καὶ ἐξομολογούμενος λέγει: «ἡ ἀγωνία ἦταν ἡ συνεχὴς κατάστασις τῆς ταραγμένης μου νεότητος, ὅταν βρισκόμουν μακριὰ Του... Βρισκόμουν μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν ποὺ μποροῦσε νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ».

Τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ, τῆς ἁμαρτίας, πάντα ἀπασχολεῖ τὴν σκέψιν ὄλων. Ἡ δύναμις τοῦ ἠκατάσχετος, ἡ μεγάλη, ἡ ἔκτασις τοῦ ἠανεξήγητος, ἐκ πρώτης ὄψεως, καὶ ἀδικαιολόγητος παρουσίας τοῦ μᾶς προξενεῖ σκέψεις βαθιεῖς, μᾶς προξενεῖ φόβον καὶ δέος.

“Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγε: «νοιώθω ἓναν ἄλλον νόμον μέσα στὰ μέλη μου, ἀντίθετον πρὸς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ», ἀνεφέρετο ἀσφαλῶς εἰς αὐτὸ τὸ μεγάλο θέμα.

Καὶ τί εἶναι κακόν; Τί εἶναι ἁμαρτία; Τὰ πράγματα ἐδῶ δὲν εἶναι τόσον ἀπλᾶ, ὅσον θέλουμε νὰ νομίζουμε. “Ολοι μας ἔχομε γινῶσιν τῆς ἁμαρτίας. Τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, μέσα στὰ ὁποῖα τὴν ἀφήνουμε πολλάκις, μᾶς δίνουν πολλές μαρτυρίες.

Ἄλλο Ρῶσος Νικολαΐ Γκόγκολ λέγει: «ἁμαρτία εἶναι ἀπουσία Θεοῦ, ματαιότης καὶ κενὸ ψυχῆς, ἀτροφία τῶν ἱκανοτήτων μας,

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Ἄβραοι (Ἄβραες): λαὸς οὐνικῆς ἢ τουρκοταταρικῆς καταγωγῆς προερχόμενος ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Τὸ 626 ἐπολιόρησαν στενῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἐπέτυχε νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ πέραν τῶν βυζαντινῶν συνόρων.

Ἄβερκίου μονή: μονὴ ΝΔ τῆς Νικομηδείας.

Ἁγία Εἰρήνη Κων/πόλεως: ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ναῶν τῆς ΚΠόλεως, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ἁγία Σοφία: «Ὁ μέγας ναὸς» τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν ΚΠόλει· ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἐνεκαινίσθη τῇ 15-2-360· Πυρπολήθει τὴν 20-6-404, ἀνικοδομήθη ὑπὸ Θεοδοσίου Β'. Ἐπυρπολήθη τὸ δεύτερον κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα (532)· παρὰ τὰ ἐρείπια ἀνηγέρθη ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ.

Ἅγιοι Δέκα: Κωμόπολις καὶ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Καινουργίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, Κρήτης, ὑπαγομένη εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Γορτύνης καὶ Ἀριαδίας. Ἐν τῇ κωμόπολει ἤβλησαν μαρτυρικῶς οἱ ἅγιοι Δέκα μάρτυρες, ἐξ ὧν καὶ ἡ ὀνομασία (23 Δεκ.).

Ἅγιος Λαυρέντιος: Κωμόπολις καὶ ἐνορία ἐπαρχίας Βόλου, νομοῦ Μαγνησίας, ἐπὶ τῶν Δ ὑπρωρειῶν τοῦ Πηλίου πρὸς τὸν Παγασητικὸν Κόλπον, ὑπαγομένη εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Δημητριάδος. Ἀνατολικῶς τῆς κωμοπόλεως κεῖται ἡ σεβασμία μονὴ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, διακόνου (10 Αὐγ.), ἣν ἀνήγειρεν ὁ βασις Λαυρέντιος. Ὁ μέγας οὗτος Λαυρέντιος ἑορτάζεται τὴν 10ην Μαΐου καὶ οὐχί, ὡς, κακῶς, ἀνεγράφη ἐν τῇ ἡμετέρῃ Ἐορτολογίῃ, ὁ ἐν Μεγάρους.

Ἄγκυρα: Ἡ σημερινὴ πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας, ἀρχαιοτάτη πόλις

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

θάνατος». Καὶ ὁ Γάλλος θεολόγος Ὁλ. Κλεμὰν λέγει: «ἀμαρτία εἶναι ἡ καταστροφή τοῦ ἑαυτοῦ μας, καταστροφή τῆς ἐξαρτήσεώς μας ἀπὸ τὸν Θεόν, μιὰ προσπάθεια παραμορφώσεως τῆς Θείας Εἰκόνας ποῦ εἶναι στὰ βάθη τοῦ εἶναι μας».

Ἡ ἀμαρτία εἶναι, στὴν τελευταίαν τῆς ἀνάλυσιν, μιὰ κλοπῆ. Ἄρνούμεθα διὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸν Δημιουργόν. Τοῦ ἀρνούμεθα, ἀμαρτάνοντες, ὅ,τι τοῦ ἀνήκει καὶ σὰν φίλου καὶ σὰν Δημιουργοῦ. Ὅταν π.χ. ἀμαρτάνω διὰ τοῦ σώματός μου, ἀρνοῦμαι τὴν κυριότητα τοῦ Δημιουργοῦ ἐπάνω στὸ σῶμα μου. Ὅταν μισῶ, τότε διὰ τοῦ μίσους ἀρνοῦμαι τὴν κυριαρχίαν τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν καρδίαν μου, ἢ ὁποῖα τοῦ ἀνήκει. Ὅταν ἀμαρτάνω, δὲν ἀρνοῦμαι ἀπλῶς «κάτι». Τότε ἀρνοῦμαι «κάποιον». Τὸν ἑαυτόν μου ὀλόκληρον. Καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου κάτι ποῦ εἶναι πάνω ἀπ' ἕλα: τὴν καρδιά μου, τὴν ἀγάπη μου.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝ. Δ. ΚΑΠΕΤΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ *

2. Ἡ εὐδαιμονιστικὴ ἐρμηνεία τῆς ζωῆς εἶναι ξένη πρὸς τὴς χριστιανικὰς ἀντιλήψεις καὶ ἰδιαίτερα πρὸς τὸ ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ ἦθος. Ἀκόμη καὶ τὰ ἀγωνιστικὰ συνθήματα γιὰ τὴν πραγμάτωσι ἑνὸς «πετυχημένου» χριστιανοῦ ἀνθρώπου, μέσα στὴν ζωὴ, τίθενται ἐκτὸς τῆς εὐαγγελικῆς καὶ πατερικῆς «νοοτροπίας». Τὸ βιβλικὸ καὶ πατερικὸ κήρυγμα ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἐπίτευξι ὄχι τοῦ «πρώτου» μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο, ἀλλὰ γιὰ τὴν κατάληψι τῆς θέσεως τοῦ «ἐσχάτου» καὶ τοῦ «διακόνου». «Οὐκ ἤλθον διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι» (Ματθ. 20, 28) καὶ «ὁς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος», «ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος» (Ματθ. 20, 27 καὶ Μάρκ. 9, 35), τονίζει ὁ Κύριος. Ἡ λογικὴ καὶ ἡ νοοτροπία τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ ἦθους, ποῦ ἐπιβάλλει ἡ ἐσχατολογικὴ ἐρμηνεία τῆς ζωῆς, εἶναι τόσο διάφορη ἀπὸ τὴν κοσμικὴν, γιὰ ἐπιτυχίας, κατακτήσεις καὶ κοινωνικὴ προβολή. Ἡ «συνετὴ» ἀντιμετώπισι τῆς ζωῆς, ἡ «ἐκμετάλλευσι» τῶν κοινωνικῶν καὶ ἱστορικῶν εὐκαιριῶν, ἡ «πραγμάτωσι» τοῦ ἰδα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 104 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν χώραν Φρυγίαν, εἰς τὴν ἀνθυπατικὴν Γαλατίαν. Πρὸς Β καὶ Α ὠρίζετο ὑπὸ τῆς Ἀπαμείας, τῶν Γαγγρῶν καὶ τῶν Κομάνων, πρὸς Ν καὶ Δ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν Προύσης καὶ Χαλκηδόνας. Τὴν Ἐκκλησίαν Γαλατίας ὠργάνωσεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ τὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν ἔγραψεν.

«Ἄδειν»: 1. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, ἐν σχήματι μοναχοῦ, ἐξεφώνησε πρὸ τῆς εικόνας τῆς Θεοτόκου τὸν γνωστὸν ἔκτοτε ὕμνον «Ἄξιόν ἐστιν», χαράξας, τῇ δακτύλῳ αὐτοῦ, ἐπὶ λιθίνης πλακῆς. Τὸ θαῦμα τοῦτο γέγονεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐν τῇ κληθέντι ἐκ τούτου λάκκῳ «Ἄδειν» (11 Ἰουν.), εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς μονῆς Παντοκράτορος. 2. Καὶ τοποθεσία πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καλεῖται «Ἄδειν».

Ἄδριακῆς: ἐπισκοπὴ ἐν Κύπρῳ, ἥς πρῶτος ἐπίσκοπος Ἐπαφρόδιτος ὁ «ἀπόστολος».

Ἄδραμυτηνός: Κόλπος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεταξὺ τῆς πόλεως Ἄδραμυτίου καὶ τῆς νήσου Λέσβου. Πρὸ αὐτοῦ τὰ Μοσχονήσια.

Ἄδριανούπολις: 1. πόλις τῆς Ἀ. Θράκης, ἐγγύτατα τῶν ἐλληνικῶν συνόρων. 2. πόλις ἐν Παφλαγονίᾳ καὶ ἐτέρα ἐν Βιθυνίᾳ.

Ἄζονεραμος: χωρίον τῆς Σητείας ἐν Κρήτῃ, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ ὁσιος Ἰωσήφ ὁ ἡγιασμένος.

Ἄζωτος: πόλις τῆς Παλαιστίνης, παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, μεταξὺ Γάζης καὶ Ἰόππης, ἀνήκουσα εἰς τὴν Πεντάπολιν τῶν Φιλισταιῶν.

(Συνεχίζεται)

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ

«Αίνους καὶ ὠδὰς, οἱ φίλαθλοι σὺν πόθῳ,
"Αἰῶμεν ἀεὶ, τοῖς νέοις τῶν Μαρτύρων.
Ὁ γὰρ γεραίρων Μάρτυρας, Χριστοῦ φίλους,
Χριστὸν γεραίρει, τὸν φίλον τῶν Μαρτύρων».

Καθὼς ξεφυλλίζουμε τὶς ἀτέλειωτες σελίδες τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὀλοένα καὶ ἀνακαλύπτουμε τὸν ἄρρηκτο δεσμό ἀνάμεσα στὸν Ἑλληνα καὶ στὸν Ὁρθόδοξο χριστιανό. Ὅλοένα διαπιστώνουμε μὲ δέος τὴν βαθειὰ πίστι καὶ τὴν ἀδάμαστη θέλησι τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, γιὰ τὴν διατήρησι τῆς θρησκείας τῶν προγόνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος.

Ἰδιαιτέρα τοῦτο γίνεται μιὰ ἀδάμαστη προσπάθεια, μιὰ ἀκαταμάχητη ἐπιμονὴ μετὰ τὴν ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πατρίδα βρίσκονται συνεχῶς, 400 ὀλόκληρα χρόνια, κάτω ἀπὸ τὴν τυραννικὴ βία τοῦ Μουσουλμάνου κατακτητοῦ. Τότε εἶναι, πού ἔνα

νικοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ ὅμοια εἶναι τόσο ξένα ὅχι μόνο γιὰ τὸ ἀληθινὸ χριστιανικὸ ἦθος ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὸ τὸ χριστιανικὸ λεξιλόγιο.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι τονίζει συνεχῶς τὸ «λυπηρὸν» τοῦ αἰῶνος καὶ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ὅτι βαδίζομεν ὀλοταχῶς πρὸς «τὸν ἀλύπητον αἰῶνα» τοῦ μέλλοντος (Κλήμης Ρώμης). Αὐτὴ ἡ αἴσθησι τῆς «κατηφείας» καὶ τοῦ «χειμῶνος» τοῦ παρόντος, δημιουργεῖ ἀναμφισβήτητα μιὰ ἰδιαίτερη ἀτμόσφαιρα ζωῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι ὁ χριστιανὸς ἄνθρωπος ζῆ ἀπαισιόδοξα τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς ἢ ἔχει ἐγκλωβισθῆ στὶς σύγχρονες ὑπαρξιακὰς λεγόμενες καταστάσεις τῆς ἀγωνίας, τοῦ ἀγχους, τοῦ προβληματισμοῦ καὶ τοῦ ἀδιεξόδου. Γιὰ τὸν χριστιανὸ εἶναι ξένα καὶ ἀπαράδεκτα αὐτά· αὐτὸς ζῆ τὴν πραγματικότητα τῆς ἱστορικῆς πίστεως καὶ τῆς ἐσχατολογικῆς ἐλπίδος. Τὰ δύο αὐτά, «πίστις» καὶ «ἐλπίς», εἶναι κατηγορήματα μόνο ἐνὸς ἡθους ὀρθοδόξου χριστιανικῆς ἐμπειρίας.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΠΑΤΡΩΝΟΣ

ἀμέτρητο πλήθος ἀπὸ ἡρωϊκῆς ὑπάρξεις, πιστῆς στὰ ἰδεώδη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑποφέρουν ἀπερίγραπτα μαρτύρια γιὰ νὰ ἀναγκαστοῦν νὰ προδώσουν τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Χριστό. Νὰ ἀρνηθοῦν ὅ,τι ἔλαμψε μέσα τους σὰν φῶς καὶ καύχησι. Σὰν ἰδανικὸ καὶ δρόμος σωτηρίας.

Εἶναι ἓνα πλήθος ἀπὸ φλογισμένες καὶ ἀφοσιωμένες καρδιές. Μικροὶ καὶ μεγάλοι. Νέοι καὶ παιδιὰ, πού δίχως, οὔτε στιγμή, νὰ καμφοῦν μπροστὰ στὰ ἀνήκουστα βασιανιστήρια, ὁμολογοῦν τὸν Χριστὸ σὰν μοναδικὸ Κύριό τους. Προετοιμάζουν μὲ τὴν λεβεντιά τους τὸν ἅγιο Ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα.

Γράφει ὁ Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονύσιος:

«Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης καὶ μέχρι τὶς ἡμέρες τῆς ἐθνεγερσίας, μία μεγάλη σειρὰ ἁγίων Μαρτύρων πιστοποιεῖ τὸν δεσμὸ μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ἢ καλύτερα τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἔθνους μέσα στὴν Ἐκκλησία. Αὐτοὶ μὲ ἓνα ὄνομα εἶναι οἱ Νεομάρτυρες, καινούργια θύματα στὸν βωμὸ τῆς πίστεως, νέα προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸ ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας, τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς. Τὸ αἷμα τους, καθὼς ἐπότιζε κάθε τόσο καὶ σὲ κάθε τόπο τὸ χῶμα, κρατοῦσε ζεστὴ τὴ θρησκευτικὴ πίστη καὶ ζωογονοῦσε τὸ ἐθνικὸ φρόνημα τῶν ραγιάδων. Δυστυχῶς δὲν μελετήθηκε ἀκόμα καὶ δὲν ἐκτιμήθηκε καθὼς τῆς ἀξίζει ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ προσφορὰ αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἔθνος. Οὔτε ἓνα πλήρη κατάλογο τῶν ὀνομάτων οὔτε τὰ περιστατικὰ τοῦ μαρτυρίου των γνωρίζομε. Εἶναι πάντως πολλοί, περισσότεροι ἀπ' ὅσους ξέρομε καὶ γνωρίζομε τὰ ὀνόματά τους».

Δὲν ὑπάρχει περιοχὴ τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου πού νὰ μὴν ποτίστηκε ἀπὸ τὸ ἁγιασμένον αἷμα τῶν Νεομαρτύρων. Ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεά, ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη, τὰ Ἴόνια νησιά, ἡ Κρήτη, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἡ Μικρασία ἔχουν τοὺς Νεομάρτυράς τους, πού μὲ τὸ ἅγιό τους αἷμα, τὴν ἀθόρμητη προσφορὰ τους ἑτερμάτισαν τὸν ἐπίγειο βίό τους καὶ ἄνοιξαν τὸν δρόμο τοῦ πνευματικοῦ φωτός καὶ τῆς ἐλευθερίας.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

293. Διατί κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν εὐλογοῦμεν πρῶτον τὸν ἅγιον ἄρτον καὶ κατόπιν τὸ ποτήριον, ἐνῶ ὁ Κύριος κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ἠϋλόγησε πρῶτον τὸ ποτήριον καὶ κατόπιν τὸν ἄρτον; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Π.Π.).

Ἡ διαπίστωσις αὐτῆ τοῦ ἐρωτῶντος δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀκριβής. Ὁ Κύριος κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον ἠϋλόγησε πρῶτον τὸν ἄρτον καὶ ὕστερα «μετὰ τὸ δειπνῆσαι» τὸ ποτήριον. Οἱ ἀφηγήσεις ἐν προκειμένῳ τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου (κς', 26-28) καὶ Μάρκου (ιδ', 22-24), καθὼς καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Α' Κορ. ια', 23-26) εἶναι ἀπολύτως σαφεῖς καὶ ὁμόφωνοι. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν καὶ ἡ λειτουργικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ ἀρχῆς καὶ σ' ὅλους τοὺς λειτουργικοὺς τύπους τῆς χριστιανικῆς οἰκουμένης, προτάσσει τὴν εὐλογία τοῦ ἄρτου τῆς εὐλογίας τοῦ ποτηρίου.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος σὲ δύο σημεῖα τῆς Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς προτάσσει τὸ ποτήριον τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἐδῶ δὲν ἀκριβολογεῖ οὔτε εἰδικὰ ἀναφέρεται στὴν σειρά τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων. Στὴν πρώτη περίπτωσι ὁμιλεῖ γιὰ τὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι «τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν» εἶναι κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ὁ ἄρτος «ὃν κλῶμεν» εἶναι κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὰ τοποθετεῖ δὲ τυχαίως στὴ σειρά αὐτῆ, ἢ ἀφήνει δεύτερο τὸν ἄρτο, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἀναπτύξῃ τις θεολογικὲς ἀκολουθίαι τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν, «ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου» (Α' Κορ. ι, 16). Στὴν δευτέρα περίπτωσι ἀπλῶς ἀντιπαραθέτει τὸ «ποτήριον τοῦ Κυρίου» πρὸς τὸ «ποτήριον τῶν δαιμονίων» καὶ τὴν «τράπεζα τοῦ Κυρίου» πρὸς τὴν «τράπεζαν τῶν δαιμονίων» (Α' Κορ. ι', 21). Αὐτὸ γίνεται σαφὲς στὴν ἴδια Ἐπιστολῇ λίγο πιδ κάτω, ὅπου ὁμιλώντας γιὰ τὴν παράδοσι τοῦ μυστηρίου, τὴν τέλεσί του ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία κατὰ μίμησιν τῆς πράξεως τοῦ Κυρίου, τοποθετεῖ τὰ πράγματα ἀκριβῶς στὴν ὀρθή των σειρά (Α' Κορ. ια', 23-26). Στὴν «Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων» ἓνα παλαιότατο χριστιανικὸ κείμενον τοῦ Β' αἰῶνος, προηγεῖται πράγματι ἡ εὐλογία τοῦ «κράματος» (τοῦ ποτηρίου) καὶ ἔπεται ἡ εὐλογία τοῦ «κλάσματος» (τοῦ ἄρτου), ἀλλὰ ἐδῶ τὸ πρόβλημα εἶναι πολὺπλοκο. Μᾶλλον ἀναφέρεται στὴν εὐλογία τῶν

ἀγαπῶν παρὰ τὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας (Διδαχὴ θ', 2).

Ἡ ἐντύπωσις, ὅτι κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνο πρῶτον ἠὺλογήθη τὸ ποτήριον, προῆλθε ἀπὸ τὴν διήγησι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ποὺ διαβάζεται μάλιστα στὴν Ἐκκλησία κατὰ τὸν ὄρθρο τῆς Μεγάλης Πέμπτης (Λουκᾶ κβ', 1-39). Ὁ Λουκᾶς ὁμιλεῖ περὶ δύο ποτηρίων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εὐλογεῖται στὴν ἀρχὴ τοῦ δείπνου καὶ τὸ δεύτερον στὸ τέλος μετὰ τὴν εὐλογία τοῦ ἄρτου. Ἄν προσέξωμε τὸ κείμενον θὰ ἰδοῦμε, ὅτι στὸ πρῶτον ποτήριον δὲν γίνεται μείξι τῶν λόγων τοῦ Κυρίου («τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου...»), ἀλλὰ μόνο στὸ δεύτερον ποτήριον, ὅπως καὶ στοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς καὶ στὸν ἀπόστολον Παῦλον, ποὺ εἶδαμε ἀνωτέρω. Τὸ πρῶτον ποτήριον, κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἐρμηνευτῶν, εἶναι τὸ πρῶτον ποτήριον εἴτε τοῦ πασχαλίου δείπνου, εἴτε τῶν φιλικῶν ἢ ἑορταστικῶν δείπνων τῶν Ἑβραίων. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὸ τυπικὸ τῶν δείπνων αὐτῶν, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, ὁ Κύριος προσέφερε στοὺς ἀποστόλους κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνο δύο ποτήρια: Τὸ πρῶτον, λέγοντας «Λάβετε ταῦτα καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ» (Λουκᾶ κβ', 18) καὶ τὸ δεύτερον μετὰ τὸν καθαγιασμόν καὶ τὴν μετάληψιν τοῦ τιμίου σώματος, τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος τῆς Καινῆς Διαθήκης (Λουκᾶ κβ', 20). Οἱ ἄλλοι δύο εὐαγγελισταί, ἐπειδὴ δὲν ἀμύνουν λόγον γιὰ τὸ πρῶτον ποτήριον, ποὺ δὲν τὸν ἐνδιέφερε, ὅπως δὲν τοὺς ἐνδιέφεραν καὶ οἱ ἄλλες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῆς θείας εὐχαριστίας λεπτομέρειες τοῦ μυστικοῦ δείπνου, συνδυάζουν τὴν φράσιν ποὺ συνώδευσε τὴν προσφορὰ τοῦ πρώτου ποτηρίου («λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πῖω...») μὲ τὴν κινωνία ἐκ τοῦ ποτηρίου τοῦ τιμίου αἵματος (Ματθ. κς', 29. Μάρκ. ιδ', 25). Χαρακτηριστικὴ ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἐρμηνεία τοῦ Θεοφύλακτου Βουλγαρίας: «Δύο δὲ δοκεῖ ποτηρίων μνημονεῖν ὁ Λουκᾶς· καὶ ὁ μὲν, φησί, «Λάβετε καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς» ὁ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τύπον εἶποι ἂν τις εἶναι· ἕτερον δέ, μετὰ τὸ κλᾶσαι τὸν ἄρτον καὶ διανεῖμασθαι, αὐτὸς διανέμει τοῖς μαθηταῖς, ὁ καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὀνομάζει καὶ ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι φησι τοῦτο ἐγκαινίζεσθαι».

Περὶσσότερα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς στὰ διάφορα ὑπομνήματα τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ στὸ πρόσφατον βιβλίον τῆς σειρᾶς τοῦ Φροντιστηρίου Ἱεροκηρύκων Θεσσαλονίκης «Τὸ Σωτήριον Πάθος» τοῦ ὑφηγητοῦ Ἰωάννου Καραβιδοπούλου, ἔκδοσις Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης 1974. Φ.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Ο Γ΄ ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ

«Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; Πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ· 3 πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου· οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ».

Ἕνας ἀπὸ τοὺς πῖο πονεμένους ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ εἶναι ὁ παρών. Γράφηκε, καθὼς ἀναφέρει ἡ ἐπιγραφή του (στίχ. 1), «ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ». Ὁ ἀγαπημένος του γιὸς εἶχε ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον του, γιὰ τὸν τὸν ρίξῃ ἀπὸ τὸν θρόνο. Καὶ δὲν ἦταν λίγοι οἱ κίβδηλοι φίλοι ποὺ παράτησαν τὸν ἀγαθὸ πατέρα, γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὸ ἄσπλαγχο παιδί του. Ἱστορία φρικτὴ, ποὺ κατὰ τὴν πρώτη φάση της ὄλα ἔδειχναν βέβαιη τὴν πτώση τοῦ Δαβίδ.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ὄδυνηρὸ κλίμα, ἡ ψυχὴ του σπαράζει. Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐγκαταλείπουν, τὸν κατατρέχουν, ἐπιδιώκουν τὴν ἐξόντωσή του. Τὰ γεγονότα εἶναι ἐναντίον του. Πᾶνε νὰ κλονίσουν τὴν πίστη ποὺ τρέφει ἀνέκαθεν στὸν Θεό. Μὲς ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει γύρω ἀπὸ τὸν βασιλιᾶ, ἀνακύπτει, μιὰ βεβαιότης, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα κριτήρια: καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔχει ἐγκαταλείψει τὸν Δαβίδ.

Κάτι ἀνάλογο γίνεται καὶ μὲ τὸν πιστὸ κάθε γενεᾶς καὶ κάθε τόπου. Τὰ πονηρὰ πνεύματα ἐγείρονται ἐναντίον του. Τοῦ ἐνσπείρουν στὴν ψυχὴ τὴν ἰδέα ὅτι δὲν ἔχει πιά ποῦ νὰ σταθῇ. Ὡρες σφοδροῦ πειρασμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι δὲν σὲ ἀφήνουν νὰ ἐλπίζης παρηγοριὰ καὶ στήριξη. Καὶ ὁ Ἀντικείμενος σταλάζει στ' αὐτιά τῆς ψυχῆς σου τὴν ἀπόγνωση: «Οὐκ ἔστι σωτηρία σοι ἐπὶ τῷ Θεῷ σου». Ποῦ εἶναι ἡ βοήθειά του; Ποῦ ἡ συμμαχία του;

Ἄλλὰ ὑπέκυψε ὁ Δαβίδ σ' αὐτὴ τὴ θανάσιμη ὑποβολή; Ὁχι. Ἔτσι καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ κάνουμε. Νὰ ὁμολογοῦμε στὸν Κύριο, παρ' ὄλα αὐτά:

4«Σὺ δέ, Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου καὶ ὑψὼν τὴν κεφαλὴν μου».

Παρὰ τὴ φαινομενικὴ σου ἀπουσία, δὲν φεύγεις ἀπὸ κοντά μου. Ἀπλῶς μὲ δοκιμάζεις. Ἐξακολουθεῖς νὰ εἶσαι ὅ,τι εἶσαι πάντοτε: ὁ προστάτης μου, ἡ δόξα μου, ὁ ὑποποιός μου. Τὸ κρα-

ταιό σου χέρι, στήν κατάλληλη ώρα, θά με περισκεπάση. Μετά τή θλίψη, θά με δοξάσης. Θά ἔλθῃ στιγμή πού θά με βγάλῃς ἀπό τήν ταπείνωσή μου.

Ἔτσι ἀναδείχνεις τοὺς ἐκλεκτοὺς σου. Δὲν ἄρκοῦν τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα τῶν ἡσύχων ὥρῶν. Πρέπει νά ἔλθουν οἱ θλίψεις, γιὰ νά φανῇ ὅποιος σέ ἀγαπᾷ καί σέ λατρεῖ ἀληθινά. Αὐτὸς δὲν σαστίζει σέ καμμιά περίπτωση. Δὲν παύει νά σέ ἀναγνωρίζῃ καί μέσα στὰ σκοτάδια.

Ἡ ἔως τώρα ἐμπειρία τὸ βοᾷ. Πότε μείναμε πιστοὶ στὸν Κύριο καί μᾶς ἐγκατέλειψε; Σὲ ποιὲς ἀντιξοότητες καί σὲ ποιὰ ἀδιέξοδα τὸν ἐπικαλεσθήκαμε καί δὲν μᾶς ἄκουσε;

Αὐτὴ τὴν πείρα ἀνακαλεῖ στή μνήμη του καί ἐδῶ ὁ Δαβίδ:

5«Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα καί ἐπήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ».

Δὲν κωφεύει ποτὲ τὸ ἔλεός του τὸ ἀπέραντο στήν κραυγὴ τῶν βασανισμένων γιὰ χάρη του ψυχῶν. Πῶς ὁ πατέρας νά ἀδιαφορήσῃ γιὰ τὸ τέκνο του; Πῶς νά ἀντιπαρέλθῃ, ὅταν τὸ βλέπῃ νά πάσχη;

6«Ἐγὼ δὲ ἐκοιμήθην καί ὕπνωσα· ἐξηγέρθην ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταιί μου».

Ἡ νύχτα, γιὰ τὸν ὀλιγόπιστο, εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὴν ἡμέρα. Δὲν τοῦ δίνει ἀνάπαυση, δὲν τοῦ γλυκαίνει οὔτε τοῦ ἐλαφρώνει τὰ ἄγχη, πού σφραεῖ μέσα του μὲ τὸν ἀγῶνα καί τὶς ἀγωνίες τῆς ἡμέρας. Ἄλλὰ τὰ καθιστᾷ φοβερώτερα, πιὸ σπαραχτικά.

Γιὰ τὸν πιστὸ ὅμως συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Μὲ ἡσυχὴ τὴν συνείδηση, μὲ τὴν ἐλπίδα ἀμείωτη, κοιμᾶται βέβαιος ὅτι, σὺν ξημερώσῃ, θά τὸν σώσῃ ὁ ἀγαθὸς καί δυνατὸς οὐράνιος Πατέρας του. «Ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν».

Ἔτσι, ὑπόσχεται ὁ πιστὸς στὸν ἑαυτό του: 7«Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ τῶν κύκλω συνεπιτιθεμένων μοι». Μυριάδες ἄνθρωποι ἢ δαίμονες μπορεῖ νά με κυκλώσουν ἐπιθετικά. Ἄλλὰ ὁ ἀριθμὸς τους, ὅσο πολὺς καὶ ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ νά τὰ βάλῃ μετὰ τὸν Ἐνα, πού ἔχω μαζί μου. Μὲ τὸν Θεό μου. «Εἰ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν». Ἄν ἐγὼ μένω προσκολλημένος στὸν Κύριο, ἐχθρὸ πραγματικὰ ἐπίφοβο δὲν ἔχω. «Αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσαν, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν».

Δὲν ἔχω παρὰ νὰ τοῦ φωνάξω: 8α' Ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με ὁ Θεός μου». Καὶ ἡ ἀπάντησις, ἀργὰ ἢ γρήγορα, ποτὲ ὅμως πάρωρα, θὰ ἔλθῃ. « Ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαιῶς, ὀδόντας ἀμαρτωλῶν συνέτριψας». Πάντα συντρίβεις τοὺς ἐχθροὺς τῆς ψυχῆς, πὺ σοῦ εἶναι ἀφωσιωμένη. Πάντα κατατροπώνεις τὸ κακό.

Ἄν λοιπὸν θέλω νὰ σωθῶ ἀπ' αὐτό, ἄς μὴ λησμονῶ ὅτι: «Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου». Ἕνας εἶναι ὁ λυτρωτῆς μου, ὁ Κύριος. Πὺ δὲν ἐγκαταλείπει τὸν λαόν του, τοὺς δικούς του, τὸν νοητὸ Ἰσραὴλ, τῆς Χάρης. Ἄλλὰ μᾶς ἔχει πάντα κάτω ἀπὸ τὴν εὐλογία του, κάτω ἀπὸ τὴν αἶδα τῆς ἀγάπης του.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.—**Ἐπίκαιρα**.—**Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ὡδίνες θανάτου. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ἡ ἀκρωμένη σιωπὴ τοῦ ποιμένου. — **Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτίδου**, Ἡ ἀγωνία τῆς μοναξιάς. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Ποιμαντικὰ τινα μέτρα διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἀνύψωσιν τοῦ Ἱ. Κλήρου. — **Κων. Ρ.** Ἀθανασιάδου, Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. — **Πρεσβ. Ἄντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ, Προσκλητήριον Διακονίας. — **Πρεσβ. Κων. Δ. Καπετανοπούλου**, Ἡ ἐπανασύνδεσις τῆς φιλίας μετὰ τὸν Ἰησοῦν. — **Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον». — **Γ. Π. Πατρώνου**, Ἐκκλησία καὶ κόσμος. — **Δημ. Φερούση**, Μορφές τοῦ γένους. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ὁ Γ' Ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.